

OPTIMIST

www.optimist.rs

DECEMBAR 2018.

BROJ 45

NEPROCENJIV PRIMERAK

INTERVJUI:

KRISTINA TODORVIĆ

LEJLA HUREMOVIĆ

BOJANA JOKIĆ

AJA JUNG

DITA VON BILL

GEORGE TAKEI

BOY GEORGE

BRANISLAV SIMIĆ

TRANS* SPORTISTI

RODNA TAKMIČENJA

I HORMONALNA

OLIMPIJADA

BORIS TRIVAN
1979-2018.

ZAKORAČITE SPREMNI U NOVU GODINU!

ANTI AGING:

4D i 5D PODMLAĐIVANJE
PRP TRETMAN
HIJALURONSKI FILERI
BOTOX
DERMAPEN

BODY SHAPING:

KRIOLIPOLIZA
LASERSKA LIPOLIZA
INJEKCIONA LIPOLIZA

OSTALI LASERSKI TRETMANI:

TRAJNA EPILACIJA
UKLANJANJE KAPILARA
STIMULACIJA RASTA KOSE
UKLANJENJE OŽILJAKA
TRETMAN PROTIV HRKANJA
UKLANJANJE TATOO-A

Epilon®
DERMA LASER

Adresa Bul. M. Pupina 4, TC Ušće, III sprat, liftovi A, 11070 Beograd

Telefon 011 3111 411

Mobilni 069 EPILION

Epilon

info@epilon.rs

www.epilon.rs

Pr(a)vi izbor!

**Magnetna
rezonanca**

**MR
spektroskopija**

**Ultrazvučna
dijagnostika**

**Specijalistički
pregledi**

**PANACEA
POLIKLINIKA**

Poverenje u stručnjake

- 📍 Beograd, Bojanska 5
- ☎️ +381 11 78 57 555
- 📞 +381 62 288 470
- ✉️ office@panaceapoliklinika.com
- 🕒 Radnim danima od 8 do 20h
Subotom od 8 do 18h

**VEĆ OD
3€ PO
OSOBI**

CHAMPAGNE

XL BAR KONTAKT: 064/4878460

DOČEK 2019

+ REPRIZA

OSNIVAČ I IZDAVAČ:

Gej lezbejski info centar
GODINA OSNIVANJA:

2011.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:

Predrag M. Azdejković

UREDNIK URBANLOOK: Srđan Šveljo

SARAĐNICI: Tamara Skrozza, Nemanja Marinović,
Zoran Janković, Milan Arandžević, Ivana Sto-
janović Bogdan Milica Simonovska, Jelena
Ajđarević

CRTEŽ SA NASLOVNE STRANE:

Jaroslav Plančak

WEB: www.optimist.rs

E-MAIL: optimistmagazin@gmail.com

FB PAGE: www.fb.me/optimist.rs

ŠTAMPA: Newpress

PODRŠKA:

MAGAZIN MOŽETE ČITATI I NA:

MAGAZIN PRIHVATA NADLEŽNOST:

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

305

OPTIMIST - vodič kroz gej Srbiju / glavni i odgovorni urednik Predrag
M. Azdejković. - God. 1, br. 1 (jun 2011). - [S. l.] : Regionalni info cen-
tar, 2011. (Smederevo : Newpress). - 21 cm

Dvomesечно. - Naslov 1. broja: Optimizam
ISSN 2217-6756 = Optimist
COBISS-SR-ID 186184972

IZDVAJAMO KAKO SPREČITI

SEKSUALNO NASILJE I UZNEMIRAVANJE 14

24 IN MEMORIAM BORIS TRIVAN

BITA VON BILL 42

BOY GEOR GE 54

SREĆNI PRINC

Melissa McCarthy
Can
you ever
Forgive Me?

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

WWW.MERLINKA.COM

MERLINKA
FESTIVAL

CG CINEMA PRESENTS

OFFICIAL SELECTION
COMPETITION
FESTIVAL DE CANNES

VANESSA PARADIS

KNIFE + HEART

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

WWW.MERLINKA.COM

MERLINKA
FESTIVAL

WINNER
FIPRESCI
INTERNATIONAL
CRITICS PRIZE
BERLINALE
2018

Silver Bear
68th
Internationale
Filmfestspiele
Berlin
Best Actress

Silver Bear
68th
Internationale
Filmfestspiele
Berlin
Alfred Bauer Prize

Las Herederas

(THE HEIRESES)

A FILM BY MARCELO MARTINESSI

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

WWW.MERLINKA.COM

MERLINKA
FESTIVAL

RUPERT
EVERETT

COLIN
FIRTH

COLIN
MORGAN

EDWIN
THOMAS

AND EMILY
WATSON

THE HAPPY PRINCE

WRITTEN AND DIRECTED BY RUPERT EVERETT

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

68ª Internationale
Filmfestspiele
Berlin
Panorama

ficci 58
COMPETENCIA OFICIAL
FESTIVAL INTERNACIONAL DE CINE
DE CARTAGENA DE INDIAS

PIXA TRAVESTY

com LINN DA QUEBRADA
direção CLAUDIA PRISCILLA e KIKO GOIFMAN

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

WWW.MERLINKA.COM

MERLINKA
FESTIVAL

"Late nights steering women to Katharine Hepburn, then bedding Spencer Tracy next door. Will have you looking at Turner Classic Movies in a whole different way."

-Kyle Buchanan, Vulture

Scotty

and the
SECRET HISTORY
of HOLLYWOOD

WHEN LANA TURNER SHARED
A LOVER WITH...AVA GARDNER!

STILL NOT MARRIED ROCK?
FANS DEMAND ANSWERS

SPENCER, KATE:
SCOTTY KEPT THEIR SECRETS

THE GAS STATION THAT WAS A
CLUBHOUSE FOR GAY STARS!

MERLINKA FILMSKI FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

WWW.MERLINKA.COM

MERLINKA
FESTIVAL

Kada je u oktobru ove godine Rejčel MekKinon osvojila šampionsku titulu na međunarodnom biciklističkom turniru, to je izazvalo buru negodovanja na globalnom nivou, otvorilo mnoštvo on-lajn rasprava, pa čak prinudilo i samu biciklistkinju da verbalno "brani" svoju titulu. Sve to zbog toga što je Rejčel MekKinon transrodna žena, i što pitanja učešća transrodnih osoba na sportskim takmičenjima još nisu jasno definisana.

Jedna od prvih reakcija na ovu biciklističku trku, bio je tvit čoveka koji je prokomentarisao da su "osvajalice srebra i bronzne orobljene", a da su na pobjedničkom postolju morale da se smeškaju i "pretvaraju kako je to sve pošteno". Odgovarajući na ovo, MekKinon je najpre napisala da se njene konkurentkinje "možda zaista raduju", da joj je osvajačica srebra prijateljica, a besnog twiteraša pozvala da ne objektivizuje žene i da ih ne koristi u svrhu sopstvene netrpeljivosti. U kasnijim komentarima, međutim, održala je pravi čas osveščivanja svima koji su ili bili neupućeni u ovu problematiku, ili o njoj imali čvrst stav baziran na stereotipu da neko ko je rođen u muškom telu a priori ima više snage i izdržljivosti od onog ko nije.

Pre svega, upravo zahvaljujući ovoj biciklistkinji, šira javnost upoznala se sa činjenicom da sportistkinje koje su rođene kao muškarci, a takmiče se u ženskoj konkurenciji, pre takmičenja moraju da imaju nivo testosterona niži od svojih konkurentkinja: "I dalje sam prinuđena da održavam izuzetno nizak nivo testosterona... nivo koji je bukvalno neprimetan koliko je nizak, daleko niži nego što je prosečno kod žena", objasnila je.

Ovo pravilo, inače, od septembra više ne važi u Kanadi (odakle je i MekKinon). Transrodnim studentima i studentkinjama sada je dozvoljeno da se, bez prethodne hormonske terapije, takmiče u timovima koji su "u skladu s njihovim rodnim identitetom". Za razliku od Kanade, globalna pravila daleko su kompleksnija.

U januaru 2016. Međunarodni olimpijski komitet usvojio je nova pravila, koja transrodnim sportistima i sportistkinjama navodno olakšavaju situaciju, dok realno to nije slučaj. Tada je, naime, "bez ikakvih restrikcija" dozvoljeno takmičenje sportistima koji su rođeni u telu žene, a takmiče se u muškoj konkurenciji: i bez prethodne hirurške promene pola. S druge strane, transrodnim sportistkinjama koje se takmiče u ženskoj konkurenciji propisano je da moraju da se podvrgnu hormonskoj terapiji u minimalnom trajanju od dve godine, koja podrazumeva dodatno smanjivanje do sada dozvoljenog nivoa

testosterona (i to u periodu od godinu dana pre početka takmičenja).

U prevodu to zapravo znači da su transrodne sportistkinje ne povlašćene zbog navodnog fizičkog preimućstva njihovog "muškog tela", već naprotiv - da su diskriminisanе, zbog napornih hormonskih terapija kojima su podvrgnute, a pored kojih ipak moraju naporno da treniraju. MekKinon tako navodi: "Treniram 15 do 20 sati, dva puta dnevno, 5-6 dana u nedelji. Ja, tek tako sam ustala s kauča i pobedila. Transfobičari jedni!"

I dok je skepsa spram performansi transrodnih takmičarki donekle i razumljiva zbog vekovnih predrasuda, praksa je pokazala da ni transrodni takmičari nisu pošteđeni problema.

Tinejdžer Mak Begs iz Teksasa osvojio je zlato na državom rvačkom turniru, ali u ženskoj

konkurenciji, s rezultatom od čak 12:2 u finalu. Begs živi kao muškarac već nekoliko godina, kada je započeo i medicinsku proceduru promene pola, ali mu molba da bude uključen u mušku konkurenciju ipak nije uslišana. U Tek-

sasu, naime, na snazi je odredba po kojoj se "sportisti takmiče u konkurenciji koja odgovara polu navedenom u njihovoj krštenici".

Zbog svega toga, roditelji takmičarki čak su podneli i tužbu protiv rvačke lige, tvrdeći da Bigs predstavlja fizičku opasnost za njihove ćerke i da je sve to nefer. S druge strane, same rvačice nisu imale ništa protiv, te im se Bigs u više navrata i zahvaljivao zbog toga. Takođe, jedan od roditelja koji je učestvovao u sudskoj tužbi, i sam

je istakao da sve to nema veze sa samim Makom: "On je sjajno dete, vredno, i sve ovo nije lično. Ovo nije pitanje mržnje. Mi samo mislimo da nije fer da

TRANS* SPORTISTI I SPORTISTKINJE

RODNA TAKMIČENJA I HORMONALNA OLIMPIJADA

PIŠE: TAMARA SKROZZA

se Mak rve, ili da mu uopšte bude dozvoljeno ili propisano da se rve protiv devojaka", objasnio je.

I zaista, to nije fer, ali država Teksas nema sluha za to - baš kao ni druge američke države, Olimpijski komitet i ostatak planete. S jedne strane, u pitanju su stereotipi o fizičkim predispozicijama, pa i "karakteru" osoba koje su rođene u telu ovog ili onog pola. Ako u pripremu za takmičenje uložite mnogo rada i truda i na kraju vas pobjedi osoba koja je rođena, razumljivo je da ćete se ljutiti i za svoj neuspeh optuživati "višu silu".

S druge strane, međutim, u pitanju je regulativa i tema koja je još uvek u razvoju - koja bi tek trebalo da postane aktuelna u stručnim krugovima, o kojoj bi tek trebalo da se raspravlja na način lišen predrasuda i predubedenja.

Jedno od mogućih rešenja ponudio je Kaj Skot, partner u "Trans Fokus Konsalting", kanadskoj agenciji koja se bavi upravo problemima transrodnih ljudi. Iako je pohvalio mere kojima se studentima i studentkinjama u Kanadi omogućava da se takmiče u konkurenciji koja je u skladu s njihovim rodom, on je u razgovoru za "Vankuver San" istakao da je većina sportova i dalje "podeljena isključivo po rodnim linijama" i da bi u svim sportovima trebalo da bude podela i po drugim parametrima, kao što su mišićna masa, težina ili hormonalni status.

U svakom slučaju, trenutna situacija neodrživa je na duže staze. Ni takmičarke poput Rejčel MekKinon, ni takmičari kao što je Mak Begs, ne mogu se smatrati ravnopravnim po bilo kom osnovu - što osećaju ili oni sami, ili oni s kojima se takmiče, ili obe strane. Diskriminacija je sveobuhvatna i zbog nje trpe svi. Ovi slučajevi, međutim, izuzetno su važni za otvaranje ozbiljne debate - jer moć i dubinski značaj medijskih napisa svakako nije dovoljan da se bilo šta konkretno promeni.

Što se naše lokalne scene tiče, čitava ova priča deluje prilično nadrealno. Problemi s kojima se u Srbiji suočavaju transrodne osobe, daleko su bazičniji, daleko više utiču na puku egzistenciju i sve to zajedno ima malo veze sa sportom. Ipak, ovo je tema koja sigurno muči i naše sportiste i sportistkinje, i koja istovremeno otvara ozbiljna pitanja o stereotipima i različitim nivoima i tipovima diskriminacije.

A to je bar isto u Teksasu, Južnoj Karolini i kod nas. ■

Kada je u junu 2017. usvojen zakon koji je kao nova krivična dela uveo proganjanje i seksualno uznemiravanje, srpska javnost se kao i po pitanju svih gorućih socijalno političkih tema podelila u dva tabora: jedni su smatrali da će se time sprečiti ili barem smanjiti broj krivičnih dela koja se definišu kao seksualno nasilje, dok su drugi ukazivali na propuste u zakonu ističući uglavnom to koliko je on sklon zloupotrebi i kako je u domenu verbalnog ili beskontaktnog seksualnog nasilja (uznemiravanja) teško odrediti granicu kada neka naša izjava koja u sebi nosi seksualnu konotaciju prelazi granicu flerta i postaje seksualno uznemiravanje jer je učestalost tih izjava relativno klimava kategorija za određivanje opasnosti koja vreba. Pomenuti tabori, naravno, ni u ovom slučaju nisu uspjeli da se pomire i pronađu najbolje (zajedničko) rešenje kako bi se stvarno smanjio procenat seksualnog nasilja, a vrlo brzo se pokazalo kako su i jedni i drugi bili u pravu.

Iako ne postoje precizni statistički podaci u kojoj meri je donošenje ovog zakona smanjilo obim konkretnog seksualnog nasilja, evidentno je da su njime neki preventivni efekti ipak postignuti. Isto tako je očigledno da je bilo slučajeva u kojima je on zloupotrebljen, pogotovu što su neki od njih usled sveopšte tabloidizacije medija, sa akcentom na crnoj hronici, dospeli u javnost pa smo sa njima mogli svi da se upoznamo, posebno što su u nekim situacijama glavni akteri tih afera bile javne ličnosti. Paradoksalno ili ne, Zakon su uglavnom zloupotrebljavale same žene kojima je on najviše i trebalo da pomogne, ali i poneki gej muškarac.

Upravo kroz medije možemo na malo videti kakva je šira slika u vezi sa ovim zakonom a koja bi trebalo da nam pokaže u kojoj meri je on pokrenuo i osobe iz LGBT+ zajednice da prijave najpre proganjanje i seksualno uznemiravanje, pa potom i samo seksualno nasilje. Mediji su o ovim slučajevima uglavnom pisali senzacionalistički, češće osuđujući žrtvu nego nasilnika, jer je u okruženju sklonom homofobiji žrtva kriva već zbog same seksualne orijentacije

koja je drugačija od "uobičajene" kroz "šta je tražio to je i dobio" – klasifikaciju, a ako je verovati malom broju onih koji su nasilje prijavili pa se kao žrtve zbog istog pojavili u policiji ili na sudu sličan tretman su imali i u ovim institucijama. U homofobičnoj sredini kakva je naša, u takvim situacijama se neretko previđa i činjenica da je osoba koja sprovodi seksualno nasilje, takođe homoseksualac iako se on neretko kao takav i izjašnjava.

Situacija, dakle, nije preterano ohrabrujuća po LGBT+ osobe koje su žrtve seksualnog

nasilja, ali to nikako ne sme da bude prepreka da ono izađe na videlo i da se nasilnici optuže. Zbog toga je odgovornost na svakome od nas, pre svega pojedinačno, da pružimo podršku ljudima koji se bore ili žive sa ovakvim problemima. Sa tim u vezi, lično ću biti potpuno slobodan da ovu kolumnu završim tako što ću poručiti svakoj osobi, koje god seksualne orijentacije ona bila, a koja se na bilo koji način oseća kao žrtva seksualnog uznemiravanja ili nasilja i pritom ne zna kome sa tim u vezi da se obrati, da mi slobodno piše na bogdan@doro-teo.rs jer ću vrlo rado učiniti sve što je u mojoj moći kako bih im pomogao.

Uz sve to, još jedan savet pre svega gej muškarcima i transeksualcima koji su, statistički gledano, uz žene najčešće žrtve seksualnog nasilja da pre nego se zapitaju da li ga neko nad njima vrši sagledaju da ga slučajno ne sprovode sami nad sobom tj. da nisu žrtve seksualne samodestrukcije. Jer ne samo da je tanka linija između te dve forme seksualnog nasilja već ovo drugo mnogi redovno sprovode pod izgovorom da to rade iz podsvesti, dok je još više onih koji uopšte nisu ili ne žele biti svesni da ga sprovode... Mislite o tome!

KAKO SPREČITI?

SEKSUALNO NASILJE | UZNEMIRAVANJE

PIŠE: BOGDAN PETROVIĆ

Prikazivanje LGBT+ osoba u popularnoj kulturi zahteva stalno praćenje i analizu, s obzirom na to da je u skladu sa društvenim okolnostima stalno promenljivo. Do pre izvesnog vremena, LGBT+ osobe su potpuno ignorisane u mejnstrim medijskom diskursu, a ukoliko su prikazivane to je bilo senzacionalistički ili komediografski. Ovo se odnosi na mejnstrim diskurs, ne na medijske sadržaje proizvedene sa ciljem da obrađuju temu homoseksualnosti koja je u samom fokusu. Danas se u gotovo svakom televizijskom formatu pojavljuje barem jedna LGBT+ osoba, ali da budemo potpuno iskreni – zapravo se pojavljuju gej muškarci i lezbejke. Transrodnost i ostali identiteti i dalje nisu prisutni u mejnstrimu.

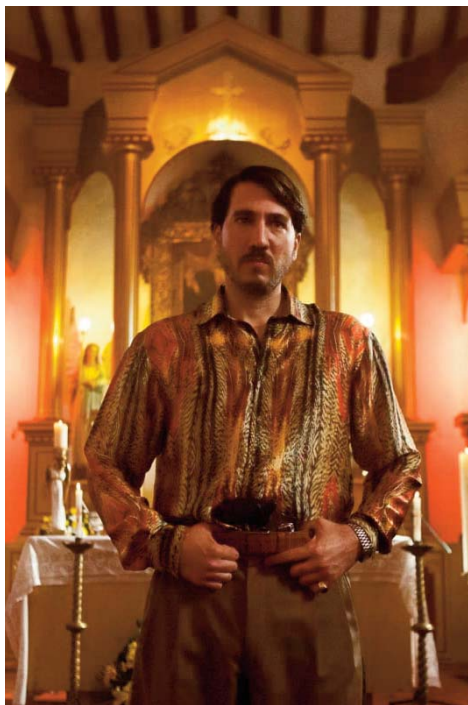
ne može biti nametanje, već samo realno prikazivanje stvarnosti. Oni su tu, postoje i treba im dati prostor. Sa druge strane, kritika dolazi i sa stanovišta koje zastupa i liberalnija publika, a koja naglašava kako je politička korektnost postala fokus priče i kako je sada važnije imati likove po „kvotama“ nego imati ikakvu logičku koherentnost u priči. Ovo u nekim slučajevima ima smisla. Primera radi, prvo što smo saznali u pilot epizodi rimejka serije „Charmed“ jeste da je jedna od sestara (ona koja se u originalnoj seriji zvala Pajper) lezbejka i feministkinja. Serija maltene počinje lezbejskom scenom koja proizvodi šok-efekat. Uopšte nije sporno da serija postavljena u moderni San Francisco treba i mora da portretiše gej likove, ali ta scena nipošto ne može biti fokus pilot epizode, niti fokus narativa, a narativ serije je vrlo poznat. Ovde se već otvara pitanja da li se homoseksualnost samo koristi u cilju skretanja pažnje.

Međutim, povećano prikazivanje gej likova naišlo je na dvostruke kritike i to sa obe strane. Konzervativnija publika to shvata kao nametanje, uporno ignorišući argument da ukoliko u društvu postoji 7-10% gej osoba nije realno imati medijski sadržaj u kome makar jedna osoba nije ove orijentacije. To je posebno česta kritika kada su u pitanju tinejdžerske serije za koje se tvrdi da mladima „propagiraju izopačenost“. Portretisati gej osobe u tinejdžerskoj seriji koja se gotovo u celosti odvija u srednjoj školi

Netflix u svojim serijama vrlo često portretiše gej likove, ali to radi na daleko kvalitetniji način, bez obzira da je pristup suptilniji, kao u seriji „Kuća na ukletom brdu“ ili direktan kao u seriji „Narkos“. Jedan od vođa kolumbijskog Kali kartela koji je bio direktna konkurencija Pablu Eskobaru jeste bio autovani homoseksualac i to je u pomenutoj seriji jasno i realno prikazano kao deo njegovog identiteta. Jedna od najzanimljivijih stvari u njegovoj biografiji je upravo to da nije krio svoju seksualnost i uprkos tome

uspeo da se nametne u jednoj krajnje homofobnoj, mačističkoj sredini. Netflix je poznat po realističnom pristupu i brutalnosti, tako da je bilo očekivano da ovaj podatak neće ignorisati. Međutim, najzanimljiviji je način na koji je pristupio istopolnim odnosima u seriji „13 razloga“. Fokus

narativa jeste samoubistvo srednjoškolke Hane Bejker i 13 kasete koje je pre samoubistva snimila i na kojima navodi osobe i situacije koje su tome doprinele. Neke od ovih osoba otvoreno su homoseksualnog opredeljenja, što postoji i u istoimenoj knjizi Džej Ašer po kojoj je serija

snimljena, međutim ovi likovi u knjizi nisu razrađeni. Netflix je otišao korak dalje i ove likove dodatno razradio i učinio kompleksnijim, a njihov seksualnost dodatno naglasio, pritom pazeći da ni u jednom trenutku to ne prelazi u senzacionalizam. Homoseksualni odnosi su konstantno prisutni u narativu, kao sastavni deo priče koji ne izaziva nikakav šok, niti otpor i potpuno su normalizovani. Tri lika su posebno značajna. Rajan je jedini autovan od samog početka i prilično izopšten iz društva, a njegova seksualnost dobija na značaju tek u drugoj sezoni i u nastavku priče, iako ostaje najmanje razrađen lik iz ove trojke. Kortni je devojka koja krije svoju seksualnost iako odrasta u istopolnoj poro-

>>

KAKO NETFLIX MENJA NAČIN PRIKAZIVANJA LGBT MLADIH U MEDIJIMA NETFLIX I LGBT POPULACIJA

PIŠE: NEMANJA MARINOVIĆ

dici i ima dva oca. Njena autohomofobija će biti razlog da, nakon jedne usputne lezbejske avanture sa Hanom, koju je uslikao lik koji je proganja, kako bi zaštitila sebe pusti trač da je Hana lezbejka što će biti uzrok dodatnog maltretiranja u školi. Umesto klasičnog maltretiranja, a s obzirom na to da Hana važi za jednu od najlepših devojaka u školi, Netflix se odlučio da prikaže klasični muški fetiš o „dve zgodne ribe u lezbo akciji“, čime je automatski iskočio od standardnog medijskog narativa. Kortni će kasnije u seriji objasniti da se odlučila da čuti o svojoj seksualnosti kako bi zaštitila očeve jer, iako je sada kada je došla do srednje škole istopolni brak prihvaćeniji, ranije nije bio i ne želi da ih izlaže dodatnoj osudi društva jer će biti komentara da je ona postala lezbejka zato što je odgajaju gej muškarci. Netflix ovim jasno targetira sve opONENTE istopolnog braka koji navode ovakav argument. Najbolje je portretisan Toni Padila, lik čija seksualnost u knjizi nije fokus, dok je u seriji prikazan kao žestoki momak, kratkog fitilja, sklon tučama, sa svim problemima koje ima zbog svog porekla, ali koji je otvoreno gej, ulazi u istopolne veze, portretišu se svi izazovi tih veza i njegova borba sa homofobijom. Na kraju druge sezone dešava se šok-scena strašnog nasilja nad jednim od likova, Tajlerom, kojeg drškom od metle penetriraju ragbisti školskog tima. Ova scena je prikazana u celosti. Nakon emitovanja pojavili su se pozivi da se (po ko zna koji put) zabrani serija, međutim odgovor autora je da oni ne odstupaju od odluke da scenu prikažu upravo zato što se karakterisanjem te scene kao „odvratne“ i teške za gledanje lepi etiketa stigme na iskustvo koje žrtve ovog tipa nasilja, koje nije retko, doživljavaju i usled te stigme o tome ne govore i ne traže pomoć. Ako uzmemo u obzir tvrde stavove po kojima je silovanje isključivo muško nasilje prema ženama, ova scena otvara prostor da se uvaži i muško iskustvo žrtve jer, iako je ono statistički mnogostruko manje prisutno, to ne znači da sme biti negirano i ignorisano. Na ovaj način serija osvetljava problem seksualnog zlostavljanja mladića o kome je najtvrdi zavet ćutanja.

Realnost u pristupu, pažljivo portretisanje i otvaranje tema o kojima bismo najradije voleli da ništa ne znamo polako postaje zaštitni znak Netflix-a koji u potpunosti menja način obrade ovih tema u mejnstim medijima. ■

Komitet pravnikar za ljudska prava (Jukom) saopštio je da je doneta prva pravosnažna presuda za krivično delo zločina iz mržnje, a reč je o slučaju nasilja u porodici nad LGBT osobom u kojem je motiv zločina uzet kao otežavajuća okolnost. U postupku koji je vodila advokat Jukoma Kristina Todorović, nasilje u porodici bilo je motivisano činjenicom da je oštećeni pripadnik LGBT populacije. Prvi osnovni sud u Beogradu je prvi put imao u vidu i motiv dela prilikom određivanja kazne. Iako još od decembra 2012. godine postoji član koji se odnosi na zločin iz mržnje motivisanim pripadnošću nekoj grupi, to nije ranije bilo uzeto u obzir ni u jednoj presudi. Prema istraživanju LGBT organizacija, pripadnici LGBT populacije u 40 procenata slučajeva doživljavaju nasilje od članova porodice, zbog čega u Jukomu smatraju da je ova presuda veoma važna. Ovo je bio povod da porazgovaramo sa Kristinom Todorović, koja je vodila ovaj slučaj.

Čekali smo šest godina da se član koji se odnosi na zločin iz mržnje primeni u sudskoj praksi. Kako objašnjavaš tako dug vremenski period?

Uvođenje novih instituta u zakonodavstvo je proces koji traje po nekoliko godina čak i u razvijenim zemljama. I daleko uređeniji pravni sistemi imaju adaptacioni period koji traje jednako dugo, pa nije ni iznenađujuće da se i u Srbiji čekalo na primenu ove otežavajuće okolnosti. Radom na praktičnim pitanjima koja se odnose na zločin iz mržnje, postavilo se pitanje koji organ treba da ukaže na ovaj član. Nejasno je bilo da li je ta obaveza u nadležnosti policije, tužilaštva ili suda. Posle niza sastanaka predstavnika pravosudnih institucija i organizacija civilnog društva, razmene iskustava sa zemljama iz Evrope kao i iz regiona, zaključak je da je neophodno da motiv mržnje bude uključen u optužni akt, kako bi postupak bio pravično sproveden i kako ne bi došlo do povrede prava na odbranu okrivljenog. Dugogodišnji rad u intersektorskoj radnoj grupi za borbu protiv zločina iz mržnje u Republici Srbiji, gde je YUCOM učestvovao zajedno sa predstavnicima tužilaštva, policije, pravosudne akademije OEBSa i više organizacija

civilnog društva, gde je između ostalog raspravljeno o ovom pitanju, dao je rezultat.

Šta se to promenilo pa je u ovom slučaju primenjen?

U konkretnom slučaju, od početka je prepoznat motiv mržnje, te je na njemu insistirano od samog početka postupka. Od podnošenja krivične prijave ukazivano je tužilaštvu da je motiv za višegodišnje nasilje činjenica da je oštećeni „priznao“ svoju seksualnu orijentaciju. I sam okrivljeni je to isticao tokom postupka, smatrajući

da je to opravdanje za nasilje nad sinom i da će i institucije zauzeti isti stav, odnosno opravdati njegovu legitimnu borbu protiv sinove „bolesti“. Živeo je u čvrstom uverenju da se njegova homoseksualnost može ispraviti lečenjem, na kom

je godinama insistirao, a odbijanje sina da se povinuje lečenju dovodilo je do eskalacija nasilja.

Šta uopšte podrazumeva 54a?

Član 54a propisuje da će okolnost da je određeno krivično delu učinjeno zbog određenog ličnog svojstva sud uzeti kao otežavajuću okolnost prili-

ZLOČIN IZ MRŽNJE

KRISTINA TODOROVIĆ

RAZGOVARAO: PREDRAG AZDEJKOVIĆ

>>

kom izricanja kazne. U našem Krivičnom zakoniku lična svojstva su pobrojana i to su: pripadnost određenoj rasi i veroispovesti, nacionalna ili etnička pripadnost, pol, seksualna orijentacija ili rodni identitet nekog lica. Dakle, ako se tokom postupka utvrdi da je neko delo učinjeno iz mržnje zbog nekog od navedenih ličnih svojstava, sud će to ceniti kao otežavajuću okolnost.

Ekstremisti bi rekli kako su time manjine zaštićene kao beli medvedi, kako su svi zaštićeni osim Srba?

Naravno da može da dođe do malicioznog тумачења ovog člana, takvi stavovi su česti u javnosti a posebno kada je ovako osetljiva tema u pitanju. Međutim, okolnosti u kojima živimo pokazale su da postoje ranjive grupe kojima pravni sistem mora da pruži veću zaštitu. Strožim kažnjavanjem učinilaca krivičnih dela iz mržnje doći će do podizanja svesti kod ljudi o štetnosti ovakvog postupanja i sledstveno tome doprineti generalnoj prevenciji. Ovaj član sankcioniše mržnju koja je štetna ne samo po pojedince koji je eventualna žrtva, ne čak samo ni za određenu ranjivu grupu, već je štetna za društvo u celini.

Šta nam možeš reći više o slučaju koji si vodila?

Već je navedeno da je reč o krivičnom delu Nasilje u porodici, koje je vršeno zbog sinove homoseksualne orijentacije. Nažalost, nasilje je trajalo suviše dugo, i pre nego što se oštećeni obratio YUCOMu. Konstanto psihičko nasilje, pretnje i ucene bilo je praćeno čestim aktima fizičkog nasilja, posebno u situacijama koje bi bile dodatni okidač za okrivljenog – npr kada oštećeni dovode dečaka, čak i druga u stan. Budući da je krivični postupak već trajao dugo, YUCOM je pokrenuo i parnični postupak radi zaštite od nasilja u porodici. Tokom parničnog postupka, urađeno je i veštačenje koje je utvrdilo da profil oštećenog i njegove majke, koja ga je štitila sve vreme, odgovara profilu žrtava nasilja u porodici, dok profil okrivljenog odgovara autentičnom profilu nasilnika. To je značajno olakšalo donošenju odluke, uz ostale dokaze koji su izvedeni u parnici. Sav prikupljeni materijal je sukcesivno prosleđivan i tužilaštvu, pa tako i presuda iz parničnog postupka koju smo u međuvremenu dobili, a kojom je utvrđeno nasilje i naloženo, između ostalog, da se tuženi iseli iz stana.

Kako objašnjavaš da je uz otežavajuću okolnost koju podrazumeva zločin iz mržnje kazna ipak samo uslovna? Da li ste ti i tvoj klijent uopšte zadovoljni takvom kaznom?

Prilikom odmeravanja kazne, sud uvek uzima u obzir sve okolnosti slučaja koje utiču da kazna bude veća ili manja, kako otežavajuće tako i olakšavajuće. U konkretnom slučaju, iako je utvrđeno da postoji otežavajuća okolnost - da je delo učinjeno iz mržnje, bilo je i olakšavajućih okolnosti, a to su da okrivljeni ranije nije bio osuđivan, da je nakon presude u parničnom postupku već iseljen iz zajedničkog stanja, kao i njegovo loše zdravstveno stanje, koje se tokom krivičnog postupka dodatno pogoršalo.

Po istraživanjima imamo da je LGBT populacija jedna od najdiskriminisanijih grupa i da trpi konstantno nasilje, a da se to ne ogleda u broju podnetih pritužbi Poverenici za zaštitu ravnopravnosti ili tužbi sudu. Kako to objašnjavaš?

Hroničan problem u primeni mehanizama ljudskih prava je daleko veći broj povreda prava od situacija u kojima postoji adekvatna reakcija. Do toga dovode nepoverenje u institucije, strah od društvene osude ali i nedostatak adekvatne pravne i psihološke pomoći. Upuštanje u sudski postupak zahteva ne samo klasično zastupanje pred državnim organima, već podrazumeva i rad sa žrtvom radi ohrabriranja i osnaživanja da kroz taj mehanizam prođe.

Kada LGBT osobe treba da se jave YUCOM-u i da traže vašu pomoć?

U situacijama kada posumnjaju da je došlo do povrede određenog prava, mogu se javiti barem za primarnu pravnu pomoć, što podrazumeva davanje saveta i mišljenja o mogućnosti vođenja postupka. U situaciji da je sudska zaštita neophodna, jako je važno da postoji i adekvatna psihološka pomoć i podrška, jer pravda ne samo da je spora, već je i put do nje veoma iscrpljujući. Ne može se reći da smo prezadovoljni uslovnom sankcijom, ali verujemo da će čak i takva biti dovoljna opomena za okrivljenog da delo ne ponovi. U suprotnom, sud će opozvati uslovnu osudu što znači da će se aktivirati zatvorska kazna. Mislim da je bitno sagledati širu sliku, a to je da će primena člana 54a po prvi put otvoriti vrata institucijama da i ubuduće to čine u sličnim situacijama i upravo u tome se ogleda značaj ove odluke. ■

Cela prostorija čekaonice Odeljenja za HIV i AIDS na Kliničkom infektivnom centru za tropske i prenosive bolesti izgleda kao da je neko „digao ruke“ od nje. Zidovi su bledo žuti, skoro isprani, isprljani. Negde na sredini bledilo naglo prekidaju dva uramljena plakata. Na

prvom i manjem plakatu ispisan broj telefona i internet adresa dežurnog Centra za pomoć. Na drugom i duplo većem ispisan citat iz Biblije kao neka druga vrsta ispomoci za one koji veruju.

„Budite ono što već jeste, nađite onoga ko je već vaš, slušajte onoga koji nikada ne prestaje da vam govori, posedujte onoga koji vas već poseduje.“

Dva bela prozora stoje jedan naspram drugog zauzimajući svaki skoro po ceo zid na kom se nalaze. Zidovi jesu mali, ali prozori nisu toliko veliki, koliko izgledaju kao jedini sigurni izlaz iz prostorije. Jedan, na kraju čekaonice, zatvoren. Drugi, kod izlaznih vrata, širom otvoren.

Mada se na prvi pogled čini da u čekaonici nema života, obe klupe za sedenje zauzete su i ljudi stoje po čoškovima naslonjeni na zid dok čekaju da medicinska sestra prozove njihovo prezime.

Ova čekaonica ne može da primi toliko života koliko čeka red da u nju uđe.

Na malom stolu između klupa nagomilana hrpa dnevnih novina, prospekata i ponuda ne-

ODELJENJE ZA HIV I AIDS

OVDE VREME STOJI

PIŠE: IVANA STOJANOVIĆ

deljnih akcija raznih marketa i prodavnica. Za svakog po nešto da pročita, da mu vreme makar malo brže prođe, a ipak neki pacijenti radije bi-

raju tišinu i povremeno gledanje na sat. Oni po ćoškovima šapuću, oni što sede čitaju, a sva pažnja u trenutku biva usmerena na dvoje ljudi koji glasno razgovaraju.

Plavokosa žena srednjih godina obraća se nešto mlađem muškarcu crne kose koji sedi do nje, dok nezainteresovano lista dnevne novine:

- Čekaj, koji si beše znak u horoskopu?
- Strelac, bio mi je rođendan sad četrnaestog. Ti si vaga?
- Bliznac.
- Znao sam da je nešto blesavo.
- Pazi šta piše, zdravlje – solidno.
- Solidno? Pa ja onda mogu da idem kući.

Smeh se proširio čekaonicom nanevši osmeh na lice čak i onih koji su se pravili da ne slušaju i na trenutak se učinilo da u njoj ima više prostora. Iluzija je nestala sa prvim sledećim pacijentom koji je otvorio ulazna vrata i pridružio se ionako prepunoj čekaonici. Broj pacijenata se povećao na četrnaest u prostoriji koja komotno može da primi najviše desetoro ljudi, a već satima niko nije bio prozvan.

Neki se pozdravljaju prostim klimanjem glave, dok drugi prave mesta na ionako punim klupicama za još nekog svog poznanika. Svi se ovde ipak poznaju.

U čekaonici je nekada bilo muzike, ali su au-

tomat, aparat za kafu ili makar bliži toalet nešto što nikad nije bilo ni pominjano. Kroz šalu često kažu da „oni misle da ljudi koji ovde dolaze ne mogu da jedu i piju, ne treba nama tako nešto“. Jedina evidentna promena zaintrigirala je „zvezde čekaonice“ nešto više nego horoskop nekoliko minuta pre:

- U bolničkoj trpezariji su nešto renovirali, napravili su da plafon bude kao nebo koje se stakla, pali i gasi.

- Onda je rešeno, tu ćemo da izlazimo.

Šala i smeh nisu ono što ovoj čudnoj skupini fali, iako nije uvek tako veselo. Raspoloženje, ovde kao i svuda inače, zavisi isključivo od ljudi. Mladi se uplaše, pa čute, a stariji su tu da se prisećaju koliko je HIV nekada bio bauk i tabu tema, dok je danas sve pojednostavljeno. Osim, naravno, procedure za izdavanje lekova. Ona je već godinama ista. Oni koji dolaze mesecima, čekaju samo izdavanje lekova koje su prethodni dan naručili. Oni novi moraju svakog puta da prolaze kroz složeniju proceduru, ali svi čekaju zajedno, u toj jednoj čekaonici.

Čovek mladolikog izgleda naslonjen na zid, mada nešto kasnije priznaje da ima blizu četrdeset godina, cupka i nestrpljivo pokušava da se uključi u razgovor popularnog dua koji sve prisutne i dalje zasmjava svojim anegdotama i

iskustvima. Kroz osmeh uspeva makar da im se zahvali na svemu:

- Ja ovde saznam više informacija nego unutra.

- Pa šta ti misliš, što nas ostavljaju da ovoliko dugo čekamo? Mi smo se svi ovde obrazovali.

Danas radi samo jedna doktorka, koja svoje radno vreme često produžuje dok ne završi sa svim pacijentima. Ono što vam doktori neće reći jeste da je prekid u uzimanju lekova dozvoljen, iako se ne preporučuje. Svako od prisutnih je makar jednom pravio pauzu u ispijanju zbog nekih drugih zdravstvenih problema. Neko par meseci, neko godinu dana, a poneko čak i tri godine. Rezultati im se za to vreme nisu promenili, niti pogoršali. Virus je ostao obuzdan.

Pacijenti nastavljaju da ulaze i izlaze. Najčešće izađu da protegnu noge, naprave pauzu za cigaretu ili na malo svežeg vazduha. Broj prisutnih se konstantno menja ali je uvek za nekoliko ljudi iznad kapaciteta prostorije.

„Niko ovde nikad nije bio prozvan“, čuje se negde sa kraja čekaonice nezadovoljno.

Utom mladi par otvara vrata držeći se za ruke, čini se oboje ne stariji od dvadeset godina. Na licima strahom ispisano da im je ovo prva poseta, pogledom ih prate do police koja se nalazi odmah naspram vrata. Na njoj dva pocepana

papira. Na jednom istampane fotografije lekova i kratak opis dejstva, drugi sa natpisom „Besplatni kondomi“, a pored njega korpica, prazna. Niko od prisutnih nikada u toj korpici nije video kondome. Prikazani lekovi se jedva više i koriste.

Mada se prosek godina okupljenih u Doktora Subotića starijeg sa njihovim ulaskom drastično smanjio i po ko zna koji put pokazao da HIV ne zna za godine, ukazao se nedostatak još jednog plakata, koji je zaslužio možda najveće mesto na zidu: „Sa HIV-om se živi!“ ■

Boris Trivan, glavni i odgovorni urednik portala Noizz.rs, preminuo je tokom svog govora na Noizz konferenciji u Berlinu 25. oktobara. Imao je 39 godina.

Čekao sam poslednji sat da napišem ovaj tekst. Uvek se u sve ovo nekako ubace igre ega i pitanja da li bi on takvim tekstom bio zadovoljan, da li bi uopšte želeo bilo kakav tekst u kome ga se sećamo. S jedne strane imate onu misao da on takav tekst zaslužuje, a s druge krajnje sebično ne želite da ponovo prolazite kroz taj bol.

Za vas je on možda bio Pokojna Mileva, kolumnista, arheolog, direktor, urednik, za mene je bio i ostao HEROJ, a neko je zamislio da heroji odu s ovog sveta nikada ne uživajući u slobodi koju su nam svima doneli. On se istinski borio za prava svih, ne gledajući da li je taj neko gej, žena, Rom ili pripadnik bilo koje ugrožene manjine, za njega je on bio čovek koji ima prava da živi kao čovek. On nije tako govorio, on je tako mislio i živeo.

Boris je otišao baš kao Boris i toliko je bio svoj da je morao i da nas napusti onako kako je zamislio. U srcu Evrope, u srcu Berlina, tokom svog predavanja i posle fore koju je bacio i sve zasmejao. U sledećem trenutku ništa više nije bilo smešno. No, morali smo da nastavimo da se smejemo. Bilo je teško tih dana smeјati se, ali smo morali jer je on istinski verovao da će humor spasiti svet.

Zato smo odlučili da na njegovoj komemoraciji pijemo mnogo šampanjca, stalno ponavljajući njegovu rečenicu: "Koliko stoka treba da budeš da se napiješ od šampanjca"? Iako se po nekom nepisanom pravilu na takvim događajima ne nazdravlja, mi jesmo uzvikujući: "Niko nije umro". Bile su to reči u jednom od poslednjih

mejlova koji je poslao redakciji: "Eto tako. Budite dobri, niko nije umro, mama vas i dalje voli i sve će biti onako kako treba da bude".

U sve što je u životu radio išao je srcem i verom da time može da promeni svet. Tako je kao interna fora nastala čuvena Pokojna Mileva, a on je potpuno prirodno ušao u svet digitalnog marketinga i zapravo podigao njegove temelje u Srbiji. Bio je inovator u svakom polju svog

rada, a radio je mnogo toga. Odo-levao je pritislima i uspevao da bude svoj. Kako mi je zajednička prijateljica rekla, dok smo zagrljeni gledali film o njemu, otišao je u trenutku u kome je bio najviše svoj, u kome je počeo da živi ono što zaista želi. Često se šalio kako on nema veliki nos, nego malu glavu za tu veličinu.

Danas te reči imaju potpuno smisla.

IN MEMORIAM

BORIS TRIVAN

PIŠE: PETAR PAUNOVIĆ

Zato što radite
što ne želite,
govorite što ne
mislite, ljubite
koga ne volite –
zato i jeste
nesrećni, a ne
zato što živite
u Srbiji.

Neki ljudi su nesnosno ružni.
Ne zato što imaju kriv nos ili
im šeta oko, nego što je telo
suviše slabo da zadrži unutra
sve to zlo u njima.

Možda parama ne mogu da kupim sreću,
ali siromaštvom ne mogu da kupim ništa.

U zemlji u
kojoj je
Tijana Ajfon
uspela da
bude javna
ličnost, a
Toma Nikolić
predsednik,
ne možete
imati izgovor
za lični
neuspeh.

Ljubav je lepa. Ako ti nije lepo - to nije
ljubav. Da, toliko je jednostavno.

Ako vam je danas loše, sutra
će vam biti još gore. I tako
zauvek dokle god ne
odlučite drugačije.

Preozbiljno ste
shvatili i život i sebe.

BIOGRAFIJA

Boris Trivan je rođen u Zrenjaninu 1979. godine. Studirao je Filozofski fakultet u Beogradu. Pored arheologije kojom se bavio više od decenije, velika ljubav su mu bili mediji i društvene mreže. Napisao je više stotina kolumni i tekstova za brojne domaće medije. Bio je jedan od pokretača i predavača na Institutu za digitalne komunikacije u Beogradu. Kao urednik NOIZZ.rs uspeo je za samo nekoliko meseci da ga učini jednim od najčitanijih sajtova u zemlji, koji istovremeno ima i najmanje prekršaja Kodeksa novinara Srbije.

Domaći mediji su izvestili da je Vlada FBiH prihvatila zahtev za legalizaciju istopolnih brakova, tj. da će Federalna vlada imenovati radnu grupu koja će analizirati propise u okviru kojih istopolni pravi mogu ostvariti prava koja proizilaze iz Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Tim povodom razgovarao sam sa Lejlom Huremović, koordinatorica programa u Sarajevskom otvorenom centru.

Vlada FBiH je prihvatila zahtev za legalizaciju istopolnih brakova. Da li možeš da nam objasniš šta to konkretno znači?

Zapravo je važno naglasiti da nije prihvatila direktno zahtjev za legalizaciju istopolnih brakova, već je prihvatila zahtjev da se formira radna grupa koja bi radila na izradi zakona o

blizu ili daleko. Rekla bih da smo na dobrom putu a to pokazuje i ova odluka Vlade Federacije BiH. Ispred nas je sada velika borba za prepoznavanjem važnosti da se jedan ovakav zakon izradi i izglasa što prije, budući da su istopolni parovi realnost bosanskohercegovačkog života, bili vidljivi u javnosti ili ne.

Šta ćemo sa Republikom Srpskom u tom kontekstu istopolnih brakova?

Nažalost naša realnost je takva da nam je politički sistem jako razjedinjen, a pitanje pravnog regulisanja života osoba istog spola bi bila na nivou entiteta, kao što su i porodični zakoni. Mi ćemo se, naravno, truditi i raditi da se ovo pitanje reguliše u cijeloj državi, i želimo da vjerujemo da će donošenje Zakona u jednom entitetu pogurati da se ova pravna regulacija desi i u ostalim dijelovima države.

Da li možeš da nam objasniš kakva je realna situacija za LGBT osoba u BiH, naročito razlike između FBiH i Republike Srpske?

Uopšte ne bih govorila razdvojeno o tome kakva je situacija u jednom, odnosno drugom entitetu. Mi živimo u Bosni i Hercegovini, i vrlo je važno da ne podrivamo te podjele koje se već svakako koriste kroz vladajuću politiku, kojoj i odgovara produbljivanje razdvojenosti, jer se na njoj bogate. Ukoliko poredimo kako je bilo prije 10 godina i kako je danas, situacija definitivno jeste bolja, međutim nije ni blizu zadovoljavajuće. Pogotovo kada govorimo o manjim gradovima. LGBTI osobe se još uvijek susreću sa izazovima prilikom autovanja, doživljavaju nasilje i diskriminaciju. Srednjoškolci/ke su izloženi bulingu u školi, a LGBTI radnici/ce mobingu i ucjenama. Iako su se institucije krenule baviti pravima LGBTI osoba, još uvijek je to nedovoljno da bi se smanjilo nasilje i diskriminacija. Ipak raduje me činjenica da je sve više LGBTI osoba aut i da se bore i nedozvoljavaju da ih se vrati u četiri zida.

Srbija ima jednu versku instituciju koja je najglasnija i koja se za sve pita, dok vi u BiH imate tri? Koliko je to prepreka u ostvarivanju prava LGBT osoba?

Istraživanja koje je radio Sarajevski otvoreni centar pokazuju da u LGBTI zajednici postoji veliki broj vjernika/ca i to ne smijemo zaboraviti. Po-

MORAMO JOŠ VIŠE I JAČE DJELOVATI

LEJLA HUREMOVIĆ

RAZGOVARAO: PREDRAG AZDEJKOVIĆ

istospolnom partnerstvu. U narednom periodu, nadamo se što prije, bi trebala da bude formirana ta radna grupa, a ono što je nama važno jeste da budemo dio te grupe, budući da se kao organizacija već godinama bavimo različitim prijedlozima modela pravnog regulisanja životnih zajednica osoba istog spola, i vjerujemo da možemo pružiti potrebnu ekspertizu.

Koliko je u stvari Bosna i Hercegovina daleko, odnosno blizu legalizaciji istopolnih brakova?

Jako je teško odgovoriti na pitanje koliko smo

stojanje vjerskih institucija, jedne ili više, ne smije značiti restrikcija nečijih prava. Ali ukoliko gledamo situaciju u regiji, za očekivati je će vjerske zajednice pružiti otpor ostvarivanju prava LGBTI osoba. U tom pogledu nije važno je li to jedna ili više njih koje pružaju otpor. U Srbiji je dovoljno jedna koja je jaka da može da čini prepreku, i to je tužno. Tome će jednom morati doći kraj, jer je i više nego licemjerno da vjerske institucije promoviraju ljubav i poštivanje, a onda to rade selektivno.

Po ILGA Rainbow mapi BiH ima 1 procenat više od Srbije, ali već godinama u nazad nema preteranog napretka ni kod nas ni kod vas?

Kada se upoređi stanje od prije pet godina, mnogo toga se poboljšalo. Naravno, to ne znači da nema još mnogo pitanja na kojima treba raditi. Ali imajući u vidu da se generalno u svijetu zaokrećemo u desno i da je sve više fašista na vlasti, bojim se da ne krenemo unazad, i zbog toga smatram da je trenutno kao nikad dosad važno nastaviti borbu i pružati otpor. Ako ćemo slikovito, medijsko izvještavanje o LGBTI temama se znatno poboljšalo, godinama se radi na edukaciji različitih državnih službenika/ca, zakonodavstvo je jednim dijelom promijenjeno, tako da, ima napretka.

Da li su se stvorili uslovi za pravu Paradu ponosa u Sarajevu ili nekom drugom gradu u BiH? Šta se s tim dešava?

LGBTI aktivizam u BiH je mnogo mlađi nego je to slučaj u komšijskim državama, pa je s tim u vezi i logično da kaskamo kada su u pitanju neki aktivistički poduhvati. Do sada niko nije ni pokušao organizovati povorku ponosa. Ipak, smatram da je važan svaki izlazak na ulicu, hoće li biti nazvana povorokom ili ne, jer šta je to šta čini PRAVU povorku ponosa, zapravo. Moramo se vratiti onome šta ona zapravo jeste, a to je protest, politički, kao i svaki drugi. Protest iz nezadovoljstva trenutnim stanjem. Povorka ponosa ima ogromnu moć da poveća vidljivost i da se putem nje skrene pažnja na važnost pobolj-

šanja stanja prava LGBTI osoba. I to treba iskoristiti. Mi već godinama na različite načine izlazimo na ulicu, i u tom pogledu, mogu samo reći da ćemo nastaviti biti vidljivi i da ćemo se nastaviti boriti na sve moguće načine.

Kako bi opisala LGBT aktivističku scenu u BiH? Da li Sarajevski otvoreni centar još uvek, hajde to da nazovemo ima monopol na sceni?

Sarajevski otvoreni centar definitivno jeste najvidljivija organizacija, koja je prepoznata kao jedna od prvih adresa na koju se zajednica ali i institucije obraćaju. No, to ne znači da je jedina koja djeluje i koja čini promjene. Postoje i druge organizacije koje su vrlo važne i koje mnogo rade na poboljšanju stanja prava LGBTI osoba. Nažalost, jako je teško djelovati, pogotovo u manjim gradovima, i mislim da imamo problem sa opstajanjem drugih organizacija. Tome naravno

doprinosi i generalno loša ekonomska situacija u državi i ogroman odliv ljudi iz BiH, pa tako i aktivista/kinja. Uvijek budem tužna kada neka organizacija prestane sa radom, pogotovo u drugim gradovima, gdje smatram da je neophodno da imamo lokalne organizacije, jer je teško djelovati iz jednog grada i raditi sa zajednicom iz cijele BiH. Kvart iz Prijedora, Tuzlanski otvoreni centar, Fondacija CURE i drugi pojedinačni aktivisti/kinje mnogo doprinose aktivizmu i boljem životu LGBTI zajednice.

Koji su planovi SOC-a za naredni period kada su u pitanju LGBT prava?

Mi ćemo se u narednom periodu posvetiti borbi da se pravno reguliše pitanje života parova istog spola, te zakonom o rodnom identitetu, budući da je neophodan kako bi se poboljšalo stanje prava trans osoba u BiH. Takođe, nastavljamo raditi sa LGBTI zajednicom na jačanju kroz radionice i druženja, te pružanja besplatne psihosocijalne i pravne pomoći, i radu sa drugim organizacijama iz cijele BiH. Nastavljamo educirati različite ciljne grupe (policiju, sudije/tkinje, tužitelje/ljice...) u cilju boljeg razumijevanja i pristupa zaštiti LGBTI osoba.

Merlinka festival u Sarajevu se organizuje već šest godina. Šta nam možeš reći o tome i razvoju Merlinka u Sarajevu?

Za nas je Merlinka vrlo važan festival. On je jedan od najvidljivijih događaja u sklopu našeg rada i predstavlja važan mehanizam borbe. On nikada za nas nije bio samo festival filma, uvijek je iza sebe nosio i nosi političku poruku. Poruku da LGBTI osobe nisu jednake u ovom društvu i da se još uvijek suočavaju sa različitim problemima, diskriminacijom i nasiljem. Festival je bio napadnut 2014. godine, i taj slučaj još uvijek nije riješen, što nam govori upravo da moramo još više i jače djelovati. Festival Merlinka je za nas postao mjesto otpora i snage. Kada smo 2014. godine nastavili program nakon napada, mi smo jasno poručili da smo tu, da nas nije strah i da ćemo se nastaviti boriti i pružati otpor. Merlinka je prerasla u jedan veliki festival gdje za dva/tri dana prođe preko 500 ljudi i što je najvažnije zajednica ga je prepoznala kao važan prostor. Ponosna sam na našu ustrajnost i na izgradnju jednog ovakvog festivala. Vidimo se na sedmom po redu, koji će biti održan od 31. januara do 2. februara 2019. u Sarajevu. ■

Nedavno su srpski mediji objavili vest da će Crna Gora uskoro legalizovati istopolne brakove. Iako se radujemo što naše komšije napreduju kad je u pitanju poštovanje LGBT prava, moram priznati da sam ljubomoran što su bolji od Srbije, iako mi imamo Anu Br-

nabić s kojom možemo da se zakitimo. To je bio povod da porazgovaram sa predsjednicom LGBT Foruma Progres iz Podgorice, Bojanom Jokić, da proverim da li je zaista sve baš tako bajno u Crnoj Gori?

Kako bi ti opisala Paradu ponosa u Podgorici?

Kao i sve Povorka ponosa koje se dešavaju u svijetu, i Povorka ponosa u Podgorici je jedan jako koristan događaj. Međutim i danas, čekajući šestu Povorku u Podgorici svjedočimo činjenici da je to i dalje jedan poprilično zatvoren, policijski čuvan događaj koji nažalost isključuje širu javnost. Naravno, odluku o policijskoj zaštiti samog događaja i dalje donosi Uprava policije, ali organizatori su ti koji moraju insistirati na otvaranju ovog događaja jer se u suprotnom, sama svrha povorke obesmišljava i ne proizvodi nužno efekat koji treba. Kada govorimo o političkom nivou, Povorka ponosa predstavlja događaj od interesa za crnogorski politički vrh, koji u kontinuitetu održavanja same povorke vidi pozitivan uticaj, i možemo reći jeftiniju alternativu i prečicu zatvaranju određenih poglavlja u evropskom integrativnom procesu. Tako smo mogli čuti i predsjednika Crne Gore, gospodina Đukavnovića, kako na obilježavanju donošenja Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima na Cetinju, izjavljuje da je održavanje Povorke ponosa pokazatelj realne slike i znatnog poboljšanja kada su u pitanju prava LGBTIQ populacije u Crnoj Gori. Ja bih rekla da činjenica da pola crnogorske policijske službe koja čuva Povorku ponosa, možda ipak govori malo više o realnoj slici.

Ako me sećanje dobro služi u Crnoj Gori je Parada ponosa organizovana u Budvi, Podgorici, ali Nikšić? Šta se s tim dešava?

Kada je u pitanju Povorka ponosa u Nikšiću imali smo prilike svjedočiti o tome šta se dešava kada

LGBTIQ aktivisti pomisle da mogu proširiti okvire slobode bilo gdje drugo osim u glavnom gradu. Povorka ponosa u Nikšiću nije održana uslijed trostruke policijske zabrane, uslijed čega smo, kao organizatori potražili pravnu zaštitu u crnogorskom sudstvu.

Ustavni sud Crne Gore je usvojio ustavnu žalbu koju je 2016. godine zbog zabrane Prajda u Nikšiću 2015. godine podnijela izvršna direktorica Akcija za ljudska prava (HRA), Tea Gorjanc-Prelević za organizatore tog skupa NVO LGBT Forum Progres i Hiperon.

Ustavni sud je ukinuo presudu Vrhovnog suda broj Uvp. br. 247/16 od 27.9.2016. godine koju su donijele sudije Vučinić Stanka (predsjednica vijeća), Radović Mirša i Simonović Hasnija (članovi vijeća), a kojom je taj sud podržao zabranu prajda od strane Ministarstva unutrašnjih

poslova i Uprave policije.

Ustavni sud je utvrdio da je podnosiocima ustavne žalbe povrijeđena sloboda mirnog okupljanja, garantovana članom 52 Ustava Crne Gore, članom 11 Evropske konvencije o ljudskim pravima i članom 21 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima te je zaključio da država nije ispunila pozitivnu obavezu da obezbijedi prijavljeni skup podnosilaca žalbe, koju je

imala na osnovu međunarodnog standarda prava na mirno okupljanje, bez obzira na prijetnje navijača i najavljenе proteste Jugoslovenske komunističke partije. Ohrabruje nas ova kva odluka Ustavnog suda, jer ona ne samo da predstavlja jedan veliki pozitivan pomak u crnogorskoj pravosudnoj praksi, već

šalje i veoma jasnu poruku LGBTIQ zajednici i domaćoj javnosti da se ljudska prava i slobode

ISTOPOLNI BRAKOVİ U CRNOJ GORI DO KRAJA GODINE

BOJANA JOKIĆ

RAZGOVARAO: PREDRAG AZDEJKOVIĆ

ukazuje na sve one probleme koje LGBT Forum Progres godinama teži da riješi – nedovoljna senzibilisanost sudova, nepoznavanje i nerazumijevanje domaćeg zakonodavstva i međunarodne prakse, kao i neblagovremeno informisanje o aktuelnim standardima u datoj oblasti. Ovaj problem je evidentan ponajviše u nižim sudovima u Crnoj Gori, ali sada vidimo da je prisutan i na nivou Vrhovnog suda i ostalih sudova.

Na ILGA Rainbow mapi Crna Gora je bolja od Srbije po pitanju LGBT prava. Kako to objašnjavaš? Kakva je realna situacija?

Ovdje moramo uka-

zati na manjkavosti ILGA mape, uslijed činjenice da se prikupljanje podataka za kreiranje same mape bazira isključivo na pravnim odrednicama, ne na terenskoj situaciji. Dakle sama mapa, iako je korisna, prikazuje samo jednu stranu medalje, svakako ne čitavu i realnu situaciju.

U kontekstu poređenja sa Srbijom, takođe moram istaći trend da je pozicija Crne Gore na samoj mapi u padu za nekoliko poena, ali i da je Crna Gora znatno manja država od Srbije, sa političkim vrhom snažno okrenutim ka integracionom evropskom procesu. Dakle, trenutna državna administracija vidi donošenje zakonske regulative vezane za LGBTIQ zajednicu kao prečicu ka Evropi i kao rezultat imamo kreiranje pozitivnih zakonskih rješenja. Međutim, najvažnija komponenta zakonskih rješenja, njihova implementacija, se ne mjeri ILGA mapom, i samim tim se mora ući u daleko ozbiljniju analizu crnogorske realnosti da bismo dobili stvarnu sliku.

Crnu Goru često predstavljaju kao ultra konzervativnu i ultra patrijarhalnu državu. Koliko sve to utiče na položaj LGBT populacije?

Konačno, cjelokupni proces koji se odvija u vezi sa zabranom Prajda u Nikšiću nedvosmisleno

Kakav odnos Srpska pravoslavna crkva i Crnogorska pravoslavna crkva imaju prema LGBT pitanjima? Da li po tom pitanju možemo napraviti razlike između severa i juga?

Svakako je istina da je crnogorsko društvo prožeto snažnim tradicionalističkim i patrijarhalnim idejama koje se značajno odražavaju i na mišljenje većinske vjerujuće crnogorske javnosti. U održavanju ovakvih tradicionalnih vrijednosti ulogu igraju i postojeće vjerske institucije kojima prednjači Srpska pravoslavna crkva, kao najbrojnija hrišćanska denominacija u zemlji. Odnos vjerskih institucija ka LGBTIQ populaciji već tradicionalno je negativan u javnosti, ali LGBT Forum Progres baštini konstruktivan pristup jer smatramo da je sa svim društveno relevantnim akterima neophodno razgovarati ukoliko istinski želimo društvenu promjenu. Iako je ovo poprilično zahtjevan proces, redovno održavamo kontakte i razgovore sa pojedincima u vjerskim institucijama u cilju postizanja međusobnog razumijevanja i poštovanja. Kada govorimo o sjeveru i jugu, ali i centralnom dijelu, moramo istaći da razlike koje možemo uočiti u regionima nisu posljedica različitih vrijednosti stanovnika ovih regiona, već i činjenica da se djelovanje civilnog sektora, ali i vladinih institucija često fokusira na centralni region, uglavnom Podgoricu, i da se jako malo aktivnosti odvija na sjeveru. Ovo je svakako kritika i na račun nas samih i poziv na decentralizaciju aktivnosti ukoliko želimo postići ujednačeno, univerzalno prihvatanje LGBTIQ populacije u čitavoj Crnoj Gori.

Koliko potreba da se bude svetska turistička destinacija utiče na toleranciju prema LGBT ljudima?

Pri kreiranju prve Vladine Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba, LGBTIQ turizam, odnosno potencijalni razvoj istog je zauzeo čitavo poglavlje, što svjedoči o inicijalnoj ideji i procjeni da ovakva vrsta turizma može donijeti i ekonomsku dobit Crnoj Gori ali i olakšati već dovoljno trnovit put prihvatanja LGBTIQ populacije. Iako dobra ideja, kao i mnoge druge, nije zaživjela u stvarnosti, čemu svjedoči činjenica da se crnogorski turizam i dalje bazira na konceptu masovnog turizma kao i na konceptima elitnog turizma u manjim, imućnijim mjestima. Pomenuto poglavlje u Strategiji, je ujedno i jedino poglavlje koje nije imalo nikav

rezultat u proteklih pet godina, što takođe govori o nedovoljnim naporima resornog ministarstva, ali i Vlade u cjelosti kada je u pitanju ova ideja.

Priča se o gej brakovima u Crnoj Gori. Koliko misliš da je to sve realno?

Mislim da se više ne može govoriti o „priči“ o gej brakovima uzimajući u obzir činjenicu da je nacrt Zakona o životnom partnerstvu osoba istog pola već kreiran i u finalnim fazama razmatranja, prije predstavljanja samog nacrtu pred crnogorskim Parlamentom. Vjerujem da će zakon biti usvojen prije isteka tekuće godine i da će istopolnim parovima omogućiti određeni spektar prava koje do sada nisu mogli koristiti, što svakako smatram korisnim, i jedan je od razloga mog učešća u Radnoj grupi za izradu zakona. Ono što će doći nakon usvajanja zakona je drugo pitanje. Vjerujem da postoji određen broj crnogorskih istopolnih parova koji će svakako iskoristiti doneseni zakon, ali i da postoji velika većina onih koji neće, iz straha od institucionalnog autovanja, odnosno potencijalnih posljedica koje javno autovanje sa sobom nosi. Na nama je da dalje insistiramo i budemo uporni da pravno i društveno zaštitimo sve osobe koje mogu naići na probleme u samoj implementaciji ovog zakona, da im pružimo svu podršku dok god za podrškom bude bilo potrebe.

Kako bi opisala crnogorsku LGBT aktivističku scenu?

Mislim da crnogorska LGBTIQ aktivistička prati matrice i trendove svih drugih srodnih javnih subjekata, i da je karakteriše poprilična jednodimenzionalnost u pristupima i stavovima što je nešto što svakako moramo mijenjati. Ovakav jednostran pristup dovodi do marginalizacije pojedinaca i manjih organizacija koje se potencijalno ne slažu sa pristupima većih što je odraz širih društvenih problema, ne samo specifično aktivizma. Kao i u LGBTIQ scenama u regionu, cijenim da možemo značajno unaprijediti dijalog, međusobno poštovanje ali i isto tako cijenim da smo kao pokret jedinstveni kada su u pitanju teme od važnosti u kojima se, kada je to zaista potrebno držimo zajedno.

I za kraj, jedno škakljivo pitanje, šta će strejč žena u gej aktivizmu?

Did you just assume my sexuality?!?!

Svoje šesnaesto izdanje, Beogradski festival igre obojiće „Emocijama“. Ukupno 16ml različitih, a podjednako važnih i lepih supstanci, nude starijim i novim ljubiteljima vrhunske umetnosti mogućnost za obnovu najboljih ljudskih osećanja. Tako će se od 22. marta – 12. aprila publici predstaviti 16 trupa iz 11 zemalja, sa ukupno 19 koreo-

grafskih komada, kao i 25 sola i dueta. Zemlje učesnice su Francuska, Belgija, Italija, Španija, Nemačka, SAD, Izrael, Kanada, Holandija, ali i Južna Afrika i Severna Koreja. Glavni program festivala odviđaće se u Beogradu, Novom Sadu i Vršcu. 16. Beogradskom festivalu igre prethodi tradicionalna revija filmova Dani igre u Kinoteci (25-29. januar), brojne radionice, majstorski kursevi, izložbe i prezentacije. U saradnji sa Delegacijom Evropske unije, biće realizovana predstava baletskog pedagoga i koreografa Sabrine Bosko, koju će izvoditi mladi igrači iz profesionalnih baletskih škola.

Beograd je zahvaljujući ovom festivalu postao važna stanica u biografiji umetnika koji kreiraju trendove u oblasti umetničke igre i pozorišta, mesto gde se otkrivaju nove produkcije i sa jednakom pažnjom predstavljaju poznati i mladi autori. Aktuelnost programa odredila je pozicijumanifestacije na međunarodnoj mapi, dok visoki standardi i hrabro uvođenje novih koreografskih rukopisa i estetike, unapređuju očekivanja publike i diktiraju izazove kreiranja sadržaja. Otkrivajući igru kroz njene vrhunske domete, festival je na putu do šesnaeste godine, pridobio brojnu publiku. Od osnivanja je predstavljeno preko 350 koreografskih ostvarenja, dok poslednje edicije prati oko 23.000 gledalaca i preko 120 akreditovanih novinara iz zemlje i inostranstva. Manifestacija pruža nemerljivu podršku svim zainteresovanim igračima, pedagozima, koreografima i predstavnicima svih umetničkih oblasti, kako u Srbiji, tako i u regionu. Dragocene informacije i kontakt sa inostranim trupama, otvorile su vidike, mogućnost stipendiranja i angažmana mladim igračima,

dok su uspešne komade na domaćoj sceni ostvarili upravo inostrani koreografi koje je festival predstavio.

Slogan narednog Beogradskog festivala igre je „Za obnovu prirodnih ljudskih osećanja“. Zašto baš taj slogan?

Slogan u službi alarma, jer je zabrinjavajuće koliko smo zapali u sebičluk, mržnju, neprihvatanje... Ponekad se čini da smo odustali od ljudskih osećanja i vrednosti. Najlakše se razmnožavaju grubost i ružne, nepromišljene reči. Beskičmena blebetanja, koja kičmu lome. Verujem da je vreme društvenih mreža značajno doprinelo širenju bezosećajnosti i agresije. Danas ljudi bez dela, mogu biti i ljudi bez lica. Oni koji su nekada dobacivali u kafani, mogli su i poneku čvrgu da zarade. Ovako iz fotelje, nema rizika! Za dobre emocije, za sve što je lepo i plemenito, za svaki trenutak koji konkuriše da postane vredna uspomena ili istorija, potrebno je mnogo energije, dobre volje i rada. Par mililitara čiste, najvrednije, ljudske emocije.

Koje sve emocije će nam obnoviti BFI?

Kada pred publiku stavite neko umetničko delo, ono ima zadatak da pokrene i pomeri, da kreira emociju. Ako su u pitanju dobra slika, skulptura, knjiga ili film – ljudi im se uvek mogu vratiti. Kod umetnosti koje se dešavaju na sceni, sve je trenutak, i taj trenutak se nikada ne ponovi. Kraljica eteričnog je upravo Igra. Ona nikada ne može

VAŽNO JE NIKAD NE SPAVATI

AJA JUNG

RAZGOVARAO: PREDRAG AZDEJKOVIĆ

biti sasvim ista, ni na pozornici, ni u oku gledaoca. I nikada se neće podudariti mišljenja i osećanja kod ljudi koji posmatraju pokret tela. Zato nakon koreografskog dela ostaju emocije,

neprepričljive i potpuno usamljene. Naredni Beogradski festival igre je šesnaesti po redu. Broj 16 je zanimljiv broj, simbol inicijative i nezavisnosti. 16 figura ima svaki igrač na početku šahovske partije, a 16 tipova ličnosti postoji po Jungu. Onaj šesnaesti je prikazan kao večiti vizionar. Zato smo težili vizionarskoj selekciji predstava u izvođenju 16 trupa. Te trupe stižu iz 11 zemalja, a svaka ima zadatak da donese po mililitar čiste emocije. Od prekomerne doze, nema kontraindikacija, pa obavezno treba kupiti ulaznice na vreme.

Otkad pratim BFI uvek je bilo neke doze mržnje i zavisti prema tebi, što je naročito obnovljeno nakon beogradskih izbora. Da li mržnja spada u prirodna ljudska osećanja i kako se ti s tim nosiš?

Mržnja je postala deo folklor. Ako ne možeš nekoga da pratiš ili stigneš, onda odlučiš da ga silno mrziš. Čak i onda kada te ne interesuje i ne razumeš najbolje čime se bavi, važno je da mrziš... To je pljuvanje u vis. Srpska sportska disciplina od koje se tužno rđa. Ne mislim ja mnogo o takvima. Uvek idem dalje. Možda ne bih ni imala dovoljno uspeha, da nije bilo njihove zavisti i mog inata. Predlažem da povodom 20 godina Beogradskog festivala igre Udruženje baletskih umetnika izda sabrana dela "Kako smo mrzeli Aju Jung", i da se predstave na Sajmu knjiga. Taman imaju vremena da se organizuju i okupe oko projekta.

Šta nas sve očekuje na narednom Beogradskom festivalu igre?

Već na samom početku, ugostićemo čuvenog Marokanca sa stalnom adresom u Belgiji. To je Sidi Larbi Šerkauji, koji ujedno i nastupa u svom komadu "Fractus V". Šerkauji je od prošle godine na čelu Kraljevskog flamanskog baleta, njegove sjajne radove pamtimo sa prethodnih edicija festivala igre, a nedavno je svetsku pažnju privukao "Bolero" koji je kreirao sa Marinom Abramović za Balet pariske Opere. U okviru evropske turneje, izraelski ansambl Batševa u Sava Centru izvodi "Sadeh21" čuvenog Ohada Naharina... Taj isti prostor, osvojiće iznova Pol Lajftut i Sol Leon sa Holandskim teatrom igre, kao i Jakopo Godani sa moćnim produkcijama za Balet Franfurta. Iz Barselone stiže Aleks Serano sa predstavom inspirisanom ljudskim migracijama i oslikanom Hičkokovim "Pticama"... Nekadašnji prvak Baleta u Štutgartu Erik Gotje zaigraće po-

Žizela Dade Masilo

slednji put u Beogradu, u komadu Icika Galilija, dok će nam buntovna seulska umetnica Eun Mi An prikazati kako izgleda igra u Severnoj Koreji...

Kako motivišete zvezde da dođu u Beograd? To mogu i iz ličnog iskustva da potvrdim, da dovesti svetsku zvezdu u Beograd nije ni malo lako. Da li je neko odbio?

Dosadno sam uporna. Danas je svakako lakše, jer imam sjajan festival iza sebe, odnosno desetina važnih umetnika iz oblasti umetničke igre koji su već bili gosti tog festivala. Dobar glas daleko se čuje. Sigurno da novac nije motiv, jer nismo u mogućnosti da odvojimo onoliko koliko odvajaju neki drugi evropski festivali.

Queer estetika postaje sve vidljivija u savremenoj igri i BFI vodi i o tome računa. Šta možeš da preporučiš čitaocima Optimista da treba da pogledaju?

Predstava Dade Masilo, najpoznatije afričke igratičice i koreografa, budi neverovatnu pažnju svet-

ske publike i kritike. Po prvi put u našem regionu, Dada će izvesti svoju verziju baleta "Žizela". Njene predstave se obožavaju ili mrze. Sredine gotovo da nema. A ko očekuje Žizelu, iznenadiće se. Korzo teatar iz Haga takođe donosi jedan zanimljiv, pomalo mističan i mračan komad koji potpisuje Beograđanka Dunja Jocić. Njena estetika je filmska, a tema zasnovana na faktografskim detaljima života Endija Vorhola.

Jovan Ćirilov je ove godine dobio ulicu u Beogradu na inicijativu Beogradskog festivala igre, Merlinka festivala, Beogradske filharmonije i Heartefact fonda. Koliko je Ćirilov važan za Beogradski festival igre?

Nedostaje mi Jovan. Naši telefonski razgovori u cik zore i neumorno pretresanje nekih samo nama bitnih detalja. Radoznalost nepregledna i dečiji smeh. Jovan me je naterao u avanturu, koju danas zovemo Beogradski festival igre. Bio je najžešći kritičar i najveći prijatelj. Danas nas nagrada „Jovan Ćirilov – za korak napred“, podseća na njega. Za sada su je osvojili Jirži Kilijan, Šaron Ejal i Dimitris Papajoanu, a na narednom festivalu će je poneti Mari Šuinar. Nagradu potvrđuju njeni laureati, a na ovaj zvezdani spisak Jovan bi svakako šeretski i sa odobravanjem namignuo... Tamo levo, sa čoška I reda. Radujem se da je Grad Beograd usvojio naš predlog, i da Jovan ima svoju ulicu.

Koji su naredni planovi Nacionalne fondacije za igru i Beogradskog festivala igre?

Prateći tempo svetskih festivala, shvatili smo da hibernacija između dva festivalska izdanja nije dozvoljena. Zato nam već u decembru stiže Kompanija Hristosa Papadopulosa iz Atine kao mali uvod u veliki 16. Beogradski festival igre. Predstava "Opus" će se igrati 17. decembra na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Radi se o zanimljivom komadu u kome se koreograf poigrava prelepim ljudskim telima slušajući klasičnu muziku. Zaista perspektivan umetnik, kome se neverovatnom brzinom nude svetske pozornice i producenti. Želela sam da ga Beograđani upoznaju pre ostalih. Slede Dani igre u Kinoteci u januaru, kao i bezbroj radionica, majstorskih kurseva... Sa druge strane, Nacionalna fondacija za igru se bavi svojom Baletskom školom, gostujućim pedagozima i obimnim programom, a radujemo se nastupima i baletskim takmičenjima koja predstoje. Važno je nikad ne spavati! ■

Vip s ponosom podržava

BELGRADE
DANCE FESTIVAL
bdf
16

ZA OBNOVU PRIRODNIH LJUDSKIH OSEĆANJA

- 1 ml 22. mart, 20h | Sava Centar
Eastman | Brisel
- 2 ml 24. mart, 20h | Sava Centar
Holandski teatar igre | Hag
- 3 ml 25. mart, 17h i 21h | Pozorište na Terazijama
Tie Break | Lion
- 4 ml 26. mart, 20h | Beogradsko dramsko pozorište
Pere Faura | Barselona
- 5 ml 25. mart, 20h | Srpsko narodno pozorište, Novi Sad
27. mart, 20h | Beogradsko dramsko pozorište
28. mart, 20h | Narodno pozorište, Vršac
Spellbound | Rim
- 6 ml 28. mart, 20h | Opera Madlenianum
Gauthier Dance | Štutgart
- 7 ml 29. mart, 20h | Srpsko narodno pozorište, Novi Sad
30. mart, 20h | Opera Madlenianum
BalletX | Filadelfija
- 8 ml 31. mart, 18h i 21h | Pozorište Atelje 212
Dunja Jocić / Korzo teatar | Hag
- 9 ml 1. april, 17h i 20h | Pozorište na Terazijama
Grupa gospodina Serana | Barselona
- 10 ml 2. april, 20h | Pozorište Atelje 212
Rašid Uramdan / Nkc | Grenobl
- 11 ml 3. april, 20h | Beogradsko dramsko pozorište
Ambra Senatore / Nkc | Nant
- 12 ml 4. april, 20h | Opera Madlenianum
Kompanija Mari Šuinar | Montreal
- 13 ml 6. april, 21h | Jugoslovensko dramsko pozorište
Kompanija Eun-Mi An | Seul
- 14 ml 8. april, 20h | Sava Centar
Batševa ansambl | Tel Aviv
- 15 ml 9. i 10. april, 20h | Pozorište na Terazijama
Dada Masilo i Fabrika igre | Johannesburg
- 16 ml 11. april, 20h | Sava Centar
12. april, 20h | Srpsko narodno pozorište, Novi Sad
Dresden Frankfurt kompanija igre

NESCAFÉ

komunikacija
u pokretu

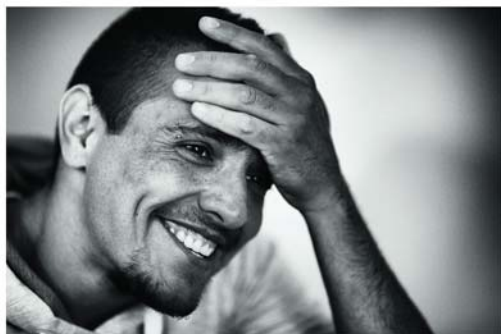
LIVES IN TRANSITION: LGBTQ SERBIA

BY SLOBODAN RANĐELOVIĆ

Knjiga „Lives in Transition: LGBTQ Serbia“ je produkt dvogodišnjeg rada njujorškog fotografa srpskog porekla Slobodana Ranđelovića. Umetnik koji se vratio u svoju domovinu dokumentovao je LGBTQ ljude koji žive u Beogradu, predstavljajući Helenu, trans ženu koja sedi u svom bolničkom krevetu nakon operacije usklađivanja pola. Takođe upoznajemo Dalibora i Srđana, zgodni gej par koji su zajedno već šest godina koji govore o svom strahu od nasilja na ulicama. Štefica je dreg kraljica koja deli priču kako je svoju porodicu našla u svojoj zajednici nakon što je se biološka porodica odrekla.

„Nadam se da sam prikazao deo njihovih života“, piše Ranđelović, „tako da svako ko čita ovo oseti empatiju i razume da smo svi ljudi, da svi patimo i da svi volimo.“ Njegove fotografije pokazuju uspešnost da prikaže mnogo više od dokumenta: one mogu da pokažu kompleksnost ljudskih odnosa, pokazuju univerzalnost koje nas povezuju kroz različite kulture i izvan državnih granica.

Izložba „Lives in Transition: LGBTQ Serbia“ i predstavljanje knjige biće organizovano tokom Merlinka festivala u Domu omladine Beograda od 6. do 9. decembra.

BELGRADE FASHION WEEK

I ove jeseni 44. Nedelja mode u Beogradu bila je mesto gde su prikazani trendovi, uticaji, ideje, kreativnost i sve ono što domaću modnu scenu i sam Beograd stavlja na svetsku modnu mapu. Ono što je domaći srpski dizajn definitivno je budućnost mode kojoj se treba radovati i koju treba podržavati!

Faktory by Boško

Martini Vesto by Boško

Metropolitan Univerzitet

Metropolitan Univerzitet

Metropolitan Univerzitet

Aleksandra Lalić

Sonja Jocić

Viktorija Džimrevska

Starsica Korea

Ana Ljubinković

Atelje Igor Todorović

Accademia del Lusso

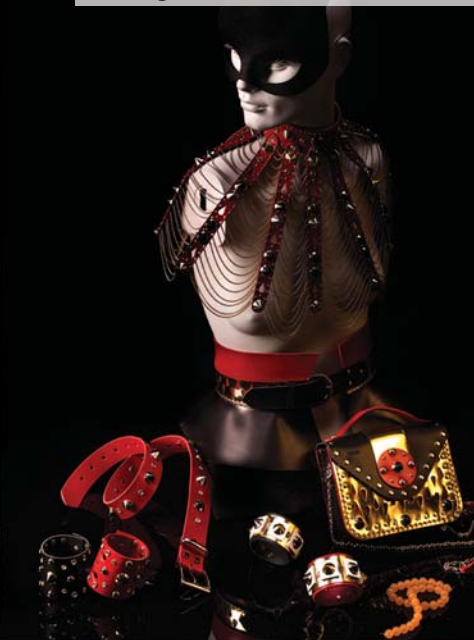
Accademia del Lusso

Atamansha

DARMARA style

Koža, lanci, nitne, boje, metal, geometrija, gotika, punk, SM, seksualnost, glam, sve to spojeno u jedan jedinstveni dizajn iza kojeg stoji Marija Đokić poznatija kao DARMARA LEATHER. Neverovatna lepota i art pristup čine da ovaj brend bude prepoznat širom regiona i sveta! @darmaraleather

GLAM&SEXY

Alexandar Nikolich već godinama svoju modnu priču gradi na relaciji London - Beograd. Ono što ga čini posebnim, upečatljivim i prepoznatljivim jeste ta kombinacija elegancije, glamura sa seksepilnom i svim onim što moda može da predstavlja bez obzira da li su u pitanju njegove muške ili ženske kolekcije. @alexandar_nikolich

ČUDO (photo: Sever Zolak)

Jedna od naših najboljih pop pevačica Tijana Bogićević izdala je album "ČUDO" i definitivno napravila jedan od albuma godine ali i album kojem ćemo se često vraćati. Kako zbog njenog moćnog glasa, zbog lepote reči, poezije u pesmama, tako i zbog melodije, emocije i svega onoga što nedostaje domaćoj muzici, a Tijana nam je dala kroz ovaj album. Savršenih 13 pesama pored albuma možete čuti i live na velikom koncertu u SNP, Novi Sad 16. decembra u 20h. @tijanabogicevic_music

THE DEMON DANCE (photo: Braca Nadeždić)

Kolekcija „The Demon Dance“ Marte Miljanić je seksi, zavodljiva sa elementima fetišizma. Inspirisana je burleskom, zavodljivim plesačicama i njihovim plesnim tačkama. Korseti, korset haljine i bodiji sa čipkom i pertlanjem su dominantni u kolekciji. Kolekcija je napravljena od kože, satena i čipke. @martamiljanic

Z

a Ditu von Bill ste sigurno čuli nakon ovogodišnje Parade ponosa Beograda. Ona je dreg kraljica koja je nosila srpsku nošnju i podigla prašinu koja odavno nije počišćena. Protiv nje je podneto i nekoliko krivičnih prijavi zbog vređanja nacionalnih, verskih i ko zna kakvih sve ne osećanja.

Da li si očekivala da će se podići tolika prašina oko tvog nastupa na Paradi ponosa?

Iskreno, nisam. Zaista nisam ni razmišljala da će moje pojavljivanje biti povod samo po sebi, a kamoli da će mediji izmanipulisati celom situacijom i od iste napraviti cirkus. Valjda sam zaboravila da sam se o „izveštavanju“ već ranije izjašnjavala kada sam kroz svoje nastupe prikazala da su upravo to kanali kojima se manipuliše šira narodna masa. U potpunosti se izignorisała moja poruka da je ljubav jedina tradicionalna vrednost i da to nisu nasilje i mržnja već se akcenat stavio na to da se ljudi pozovu na moj linč. Samim tim, izmišljala se neka šipka, stripiz i ne znam šta već, a moj nastup (Devojka sa sela/Ja sam žena na sve spremna/Noć je vedra nad Srbijom) je u potpunosti pao u drugi plan.

Šta se sve desilo nakon toga? Ti si se malo povukla sa društvenim mreža i nastupa...

Da, povukla sam se pre svega jer van drega vodim zaista miran život. Trenutno radim dva posla jer me rad ispunjava i živim sama pa mi bude dosadno ako nemam šta da radim. U vreme cele te bure sam bila skoncentrisana na poslovne uspehe jer me „rekla-kazala“ i tuđa mišljenja nisu nikad doticala. Sve što radim, radim srcem i u to verujem, samim tim, nisam videla povod da se bilo kome pravdam ili bilo šta pojašnjavam. Dreg radim jer je to moj vid zabave i aktivizma. Sebe smatram dreg heroinom a ne medijskom figurom. Baš zato što želim samo pažnju bliceva ljudi koji vole i prate moj rad a ne novinara koji su opterećeni senzacionim naslovima, zato sam se i povukla.

Podnete su i dve krivične prijave protiv tebe, ali i Ostroge Mi i Vlažene Marije. Da li te to brine?

Ima li razloga da me to brine? Nemam vremena za to. Previše brinem o tome da su moji prijatelji

dobro i o tome da sebi obezbedim bolji život da bih energiju kanalisala na gluposti. Ali dokoni ljudi imaju viška slobodnog vremena pa piskaraju prijave da bi ispali heroji. Kada uhapiste ubice, lopove i silovatelje onda hapsite ljude koji vole svoju zemlju, narod i tradiciju. Ne sme niko da mi kaže da su prava na ljubav premu svemu što me čini, a mislim na svoju versku i nacionalnu pripadnost, rezervisana za sve sem za ljude koji su LGBTQ+! Na mom primeru smo tek videli koliko su nam prava limitirana.

Koliko su ti LGBT organizacije nakon svih tih napada pomogle?

Mnogo! Beskrajno sam srećna zbog toga. Imala sam priliku da kroz svoj rad upoznam i sarađujem sa mnogo organizacija ali najveću podršku su mi pružili ljudi iz Civil Rights Defenders-a i na tome ću im doživotno biti zahvalna. Redovno su me zvali, proveravali da li sam dobro, da li mi nešto treba, vešto izbegavali davati izjave u moje ime jer je to bio moj zahtev. Zaista, znam da me poštuju i vole i na tome sam im zahvalna. Veliku zahvalnost dugujem Marku Mihailoviću, pa ga ovim putem puno pozdravljam.

Kad možemo da očekujemo da će se naša Dita vratiti i opet nastupati?

Za sada imam jednu planiranu saradnju sa Haus of KG koji su na srpskoj sceni poznati po tome što prave najveće dreg show-ove u Srbiji i njihov format postaje sve širi. U Srbiji mi je, nakon

DREG JE MOJ VID ZABAVE I AKTIVIZMA DITA VON BILL

RAZGOVARAO: PREDRAG AZDEJKOVIĆ

svega što se desilo, mnogo teže naći gig a i ne želim da sarađujem sa ljudima koji ne veruju u moju viziju. Jako me raduju i odlasci u Zagreb i Sarajevo, a u pregovorima sam i za još par gra-

Photo: Filip Rađenović

dova u inostranstvu samo što je sve to teško uklopiti u moj trenutni dnevni ritam jer imam mnogo poslovnih obaveza. Takođe, planiram svoj solo „Dita Come Back“ show koji će biti ostvarenje moje želje za zaokruženim konceptualnim show-om, po čemu sam inače poznata. Ali sve ovo je u ranoj fazi planiranja pa me možete zapratiti na instagramu (dita_von_bill) i saznati više detalja.

Kako se rodila Dita von Bill?

Dita se rodila sasvim slučajno. Muziku nikada nisam slušala jednolično. Od malih nogu sam uvek zamišljala kako bi izgledao nastup ili spot za pesmu koja mi se dopadne, i tako je počelo. Jedno veče sam se napila i pristala da budem model na nekom sajmu gde smo radili dreg transformaciju. Nakon što sam „ušla“ u dreg, više ništa nije bilo isto. Sonja Sajzor mi je zatim otvorila vrata beogradske dreg scene i od momenta kako sam stala na stejdž, znala sam da tu pripadam a u toj ideji me podržala divna publika bez čije podrške ne bih postojala. U početku dreg je bio samo zabava, danas je već forma aktivizma

i uživam privilegiju da se družim sa ljudima otvorenog uma i da zajedno stvaramo promene. Kako bi opisala biti dreg kraljica u Srbiji danas? Uf, rekla bih lako. Treba dosta odricanja, žrtve, znoja i šljokica. Dreg je skup sport a honorari su smešni. To me svakako ne obeshrabruje jer je vrednost mog rada u mojoj ličnoj satisfakciji a ne samo u novcu. Malo je ljudi koji razumeju kroz šta sve prolazimo da bismo ljudima obezbedili iluziju.

Kako bi opisala beogradsku dreg scenu? Šta joj fali, šta bi još volela da vidiš?

Beogradska scena je bila jako mala ali je zahvaljujući inicijativi Haus of KG počela jako brzo rasti i to me raduje. Ono što bih volela da vidim jesu kraljice koje izlaze iz svoje zone komfora i čvrsto se zauzimaju za svoje stavove. I volela bih da vidim veće honorare, naravno :)

Ko su tvoje omiljene američke dreg kraljice?

Iskreno, ja sam više fan naših lokalnih kraljica. Sa parama možete napraviti kraljicu od bilo koga. Veliko poštovanje imam za naše kraljice koje ni od čega grade scenu. Drag Race mi je zabavan ali nikako ne smemo dozvoliti da nam to bude parametar jer je nerealan i pokazuje samo jednu stranu drega koji je u prirodi zapravo mnogo širolikiji. Ali ako bih birala... mislim da su to Sharon Needles i Katya.

Dreg je u Americi postao mejnstrim.... Koliko smo mi daleko od toga?

Pa zar ja nisam u Srbiji donela dreg u mejnstrim?! Haha, šalim se. Nismo daleko jer dreg uveliko postoji u mejnstrimu samo nemamo reprezentativne primerke. Smatram da je to bitno jer smo time bliži nekoj društvenoj prihvatljivosti forme kojom se mi bavimo ali isto tako ne vidim ciljnu grupu u mejnstrimu već po mestima gde se okupljaju mladi ljudi otvorenog uma, koji razumeju drag show. Za sada je dreg tamo gde treba da bude.

Tvoja poruka za čitaoce Optimista?

Uh. Želela bih da se prvo zahvalim svim ljudima koji veruju u moj rad i prate ga. Takođe želim da vam kažem da se nijedna promena ne dešava preko noći niti tako što ćemo čekati da je neko umesto nas realizuje. Borite se za svoja prava, za slobodu i nikada ne umanjujte vrednost vašeg glasa! Svaka revolucija zahteva žrtvu ali je ona vredna zbog benefita koje će imati naše buduće generacije. Volim vas puno i gde god da me vidite, pridite slobodno da se izgrlimo! ■

Nepravredno bi bilo kada bismo rekli da je George Takei imao savršen život. Njegova priča počinje sa jednim od najstrahovitijih iskustava, koje jedna mlada osoba može da proživi. Posle bombardovanja Pearl Harbora 1941. on i njegova porodica su

poslati u logor, zajedno sa građanima Amerike japonskog porekla. Tada je imao samo pet godina. Naredne četiri, proveo je u zatvorenoj zajednici, koja je njemu ličila na zatvor.

Iskustva iz logora su mu poslužila kao inspiracija za Brodvejski mjuzikl, *Allegiance*, koji je premijerno prikazan 2012. Ipak, njegova najpoznatija uloga bila je u seriji *Star Trek*, pre skoro pedeset godina, naime, 1969. gde je odigrao Hikaru Sulua. Sada ima 81 godinu, i priseća se najbitnijih događaja 1960ih, decenije koja je iz temelja promenila Ameriku: rat u Vijetnamu i atentat na predsednika Kenedija, njegovog brata i predsedničkog kandidata Bobija, i borba za ljudska prava Martin Luter King Juniora.

„Režiser nas je sve okupio i objasnio nam ideju serije“, George opisuje prvi dan snimanja sci-fi klasika.

„Rekao nam je: Ovo je budućnost. Živimo u burnim vremenima“

„Hteo je da napravi iskaz o našem vremenu, ali to nije mogao da uradi na eksplicitan način, ne bi bilo prikazano na televiziji. Zato se on dosetio ideje o sci-fi seriji, gde će sci-fi biti metafora za vreme u kojem živimo. *Starship Enterprise* je predstavljao metaforu za našu planetu, a snaga tog broda bila je u raznolikosti, i u tome što smo svi saglasni i radimo zajedno, i zato je izabrao takve glumce.“

„Svaki lik je predstavljao deo planete Zemlje, ja sam bio Azija a Nichelle Nichols (Uhura) Afriku.“

Iako je pri prvom prikazivanju serija imala poteškoća da dostigne visok rejting, zaslužila je kulturni status kada se originalna postava vratila 1979. i snimila film posle koga je sledilo još pet.“

Međutim za svo vreme dok je glumio Sulua,

George je živeo u tajnosti i krio da je homoseksualac, iz straha da ne ugrozi svoju karijeru. To vreme je bilo veoma drugačije, ljudi nisu bili tako širokih stavova.

Oktobra 2005. bio je inspirisan političkim aktivizmom za borbu za jednakost brakova kada je guverner Kalifornije Arnold Švarceneger zabranio istopolne brakove, George je tada otkrio da je u vezi sa Bredom Altmanom od 1989.

Od tada se George bori za jednakost LGBT+ zajednice, i njegova popularnost nastavlja da raste - ne samo kao aktiviste nego i najzanimljivijeg

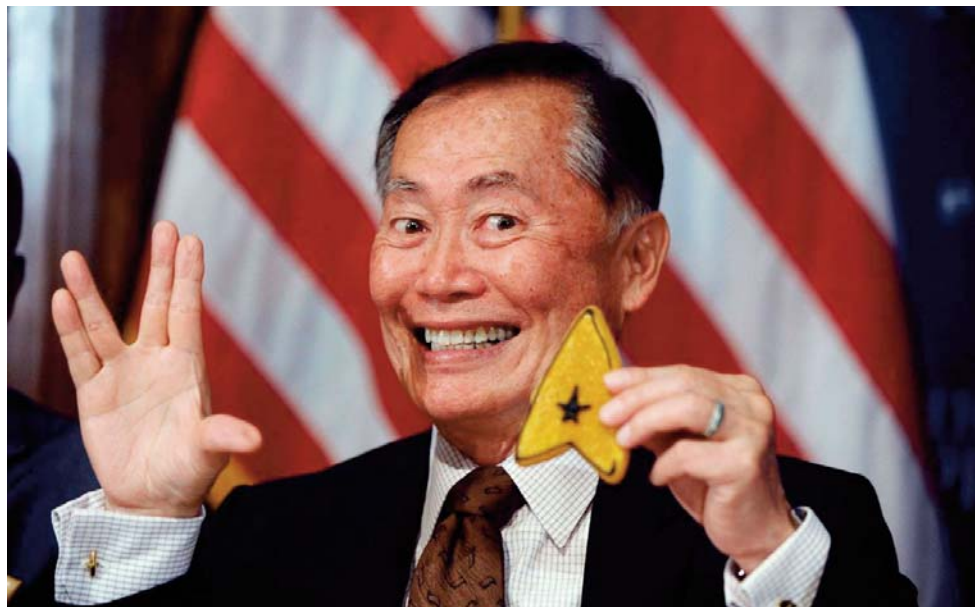
GEORGE TAKEI HIKARU SULU

IZVOR: ATTITUDE

komentatora na društvenim mrežama. Kada smo se našli sa njim njegova toplota je počela da zrači od trenutka kada je došao. Radostan je i šarmantan, baš kako smo ga zamišljali.

Kome si od kolega prvom rekao da si gej?

Nisam nikome rekao, glumci su jako prihvatljivi. Svakog petka smo imali žurku, pili smo pivo i jeli picu, ljudi bi doveli svoje devojke/žene ili momke/muževе, ja sam uglavnom vodio druga.

Znači ništa nisi morao da kažeš, ljudi su bili svesni toga?

Znali su. Takođe su znali da bi bilo štetno po mene kada bi se to pročulo. Jedan član ekipe to nije shvatio, iako mu je bilo ispred nosa.

William Shatner?

(smeh) Tačno si pogodio!

Tvoja najranija sećanja su iz logora tokom Drugog svetskog rata. Koliko si dugo bio tamo?

Od pete do osme godine.

Bio si građanin Amerike, onda su te odjednom, kao dete, stavili u logor. To baš i nije bilo slično onome što su Nemci radili, ali neki su prepoznali sličnost, posebno u činjenici da su grupisali ljude po rasi i stavljali ih u „zatvor“.

Ali svi smo mi bili Amerikanci.

Jevreji su takođe bili Nemci. U tim kampovima vas nisu ubijali, ali su vas svakako grupisali.

Pa, ubijali su ljude, ali ne planski. Neki ljudi u logoru su jednostavno poludeli. Bili su depresivni, neki su čak pokušali da se ubiju.

Kako su se ophodili prema ljudima u logoru? Da li su čuvari pazili na vas ili ste bili samo zatvorenici?

Bili smo zatvorenici. Grupisali su nas. Bili smo okruženi žičanim ogradama, osmatračnicama, upirali su pištolje u nas - to je definitivno bio koncentracioni logor. Sve ovo je definicija koncentracionog logora. Ono što su Nemci imali bilo je drugačije, to su bili logori smrti i istrebljenja. Posle Pearl Harbora, mladi Amerikanci japanskog porekla, kao i svi, bili su pozvani u centre za regrutaciju kako bi kao volonteri služili u vojsci. Ovaj čin patriotizma bio je uzvraćen time što su bili lišeni vojne službe i bili okarakterisani kao neprijatelji, što je bilo suludo.

Pretpostavljam da postoji sličnost sa LGBT+ ljudima kojima nije dozvoljeno da služe svojoj zemlji.

Tačno tako. Tu se mogu primetiti paralele. Obe grupe su bile generalizovane. Celu grupu ljudi su okarakterisali kao zle, grešne, kao bolest društva i to sve zbog fizičkog izgleda. Moja majka je bila rođena u Kaliforniji a otac u San Francisku, upoznali su se i venčali u Los Anđelesu. Moji brat, sestra i ja smo se rodili u Los Anđelesu, ali su na nas gledali kao na ljude koji su bacili atomsku bombu na Pearl Harbor. Rasizam je bio veoma prisutan.

Kada si napustio logor morao si da se vratiš u društvo. Kako je to izgledalo?

Vratili smo se u neverovatno rasistički L.A. U školi me je jedna stara, niska žena, sede kose, sa punđom na glavi, zvala „mali Japanac“. To mi je jako smetalo. Moj brat je imao četiri godine kada smo otišli u logor, i osam kada su nas pustili. Bio je u ključnim godinama u periodu odrastanja, i siguran sam da su i njega zvali „mali Japanac“ i učiteljica, i ostala deca koja su nas maltretirala. On je stalno bio pod stresom. Počeo je da muca i da piski u krevet i moja majka je imala najgore rešenje za to. U dvorištu je okačila njegov čaršav kako bi komšije mogle da vide. Htela je da ga postidi. Odrastao je nesiguran, ali je bio pamešan, inteligentan, i dobra osoba. Cilj mojih roditelja je bio da obrazuju nas troje. Moj brat je postao zubar, i moji roditelji su bili veoma ponosni, a moja sestra je postala učiteljica. Međutim, kada je moj brat postao veoma uspešan, voleo je da ga zovu dr. Takei. Kada je saznao da sam gej, to je ukaljalo njegovu reputaciju. Nismo više u kontaktu.

Od kada?

Otkad sam mu rekao da sam gej, još 70ih. On živi blizu mene. Na početku, došao je i rekao: „Moraš da prestaneš sa tim. Zbog tebe se preznojavam, ne mogu da spavam, i izašao mi je osip.“ A najveća uvreda je bila: „Ja ću te izdržavati kada ostariš.“ Kao da ja neću moći da se brinem o sebi. I za kraj je rekao: „Za mene si mrtav. Ne želim te u svom životu. Ne želim da imaš išta sa mojom decom.“ Odgovorio sam mu: „Oni su samostalni. Ja sam njihov stric i volim ih, ne možeš to da im oduzmeš.“ Ali od tog dana nismo progovorili. Kasnije, moja majka je obolela od alchajmera i neko je morao da brine o njoj. Bio sam sa Bredom i pitao sam ga da li ona može da se useli kod nas kako bismo mogli da se brinemo o njoj. Bred je pristao, i to je u meni probudilo još veću ljubav prema njemu. Postao joj je kao sin. Na svakih nekoliko nedelja moj brat je dolazio u kratku, nervoznu i zbrzanu posetu.

Da li si pokušao da se pomiriš sa njim?

Oduvek sam se nadao da ćemo se naći da popričamo, ali kako vreme prolazi, postaje sve neprijatnije. Rođaci bi se okupili na porodičnom okupljanju i kada bih ušao u sobu moj brat bi ustao i otišao u drugu sobu. Ili kada bi Brad ušao, on bi se pomerio. Situacija je jako kompleksna, moj brat je veoma nesiguran u sebe i zato mu je

potreban novac, da to nadomesti.

Čak i kada si poznata osoba porodica je uvek tu za tebe da te podrži?

Radili smo Allegiance na Brodveju, cela porodica je došla. Napunili su deo iza scene kako bi mi rekli koliko su uživali, svi, osim mog brata. Moj bratanac uvek dovede celu svoju porodicu. Deca mog brata su mi kao unučići.

Iako niko nije znao da si gej tokom snimanja Star Treka išao si u gej barove i klubove i bio deo gej scene. Da li je bilo trenutaka kada si se plašio što si otvoreno gej?

U to vreme Star Trek nije bila toliko popularna serija, i nije bilo mnogo ljudi koji su me prepoznali, ali kada bi se to desilo, zamolio bih ih da o tome čute, i oni su to ispoštovali. Izlazio sam sa ljudima i verovao bih im, ali u isto vreme... kada si glumac živiš u stalnom strahu da neko ne sazna da si gej. Ja strastveno volim svoju glumačku karijeru i znao sam da je više neću imati ako se sazna a u tom slučaju ne možete uspešno da radite kao glumac.

Da li te je to nateralo da sa dozom straha gledaš na veze i upoznavanje sa ljudima?

Da, učini te plašljivim.

Pretpostavljam da treba da veruješ svojim instinktima kako bi procenio karakter drugih ljudi pre nego što se opustiš.

To je bilo još jedno ograničenje u mom životu. Upoznaš ljude, znaš da su gej, ali u isto vreme, da li možeš da im veruješ? Ceo svoj život stavljaš na kocku. Upoznao sam dosta ljudi koji su mi postali dobri prijatelji, ali je prisutna doza straha.

Kako su tvoji roditelji reagovali kada su upoznali Breda?

Moj otac tada nije više bio živ, ali za moju majku Bred je meni bio dobar prijatelj, i rekao sam joj: „Bred je moj prijatelj, ali je takođe osoba koju jako volim.“ Mi smo budisti i prihvatamo sve što život pruža, to je veoma prihvatljiva vera; čak i nije religija, mi ne verujemo u boga, već u univerzalnu silu. Razumela je, ali je ipak bila razočarana što od mene neće imati unuke. Moj brat je bio oženjen i sa njegove strane je imala unučiće, ali želela je da joj da podarim unuka, i zato sam morao da joj objasnim da život želim da provedem sa Bredom. U početku joj je bilo teško, ali pošto ga je već poznavala, nije joj bio potpuni stranac.

Sa Bredom si već 30 godina. Koja je tajna dugovečnosti vaše veze?

Kombinacija ljubavi, zajedničkih interesa i strasti (smeh). Strast vas spoji i kasnije se to pretvori u ljubav. Obojica volimo da trčimo, i upoznali smo se u udruženju maratonaca. Bred je bio najbolji trkač u klubu. Čuo sam da je trčao nekoliko maratona, pa sam ga zamolio da me trenira za moj prvi maraton, taj proces pripreme nas je zbližio.

Kada si počeo da se baviš aktivizmom?

Kao tinejdžer bio sam znatiželjan da što više saznam o svom zatočeništvu tokom detinjstva i počeo da oca ispitujem o tome. Rekao mi je da je uprkos ostalim vrstama vlasti u svetu, Američka demokratija je i dalje najbolja, zato što je demokratija ljudi. Rekao je: Ideali ove zemlje su dobri, ali ljudi ih ponekad ne poštuju. Da bi naša demokratija postojala, ljudi treba da neguju te ideale i da budu aktivno uključeni u proces demokratije.

Iz perspektive čoveka koji nije javno gej, šta si mislio o ranom gej pokretu?

Stonewall se dogodio 1969. Podstaklo me je i stimulisalo ali u isto vreme osećao sam grižu savesti što nisam javno gej. Ti ljudi su žrtvovali sve, a ja sam čuvao svoju karijeru, svoju strast, dok su oni učestvovali u procesu demokratije.

Borba za istopolne brakove bila je ključna za tvoje javno deklarisanje.

Arnold Švarceneger je u to vreme bio guverner Kalifornije. Kada je zabranio gej brakove, to je u meni izazvalo ljutnju. Bred i ja smo gledali vesti i naišli na tu reportažu. Mladi ljudi su izašli na ulice da protestuju. Mi smo se isto osećali, na toliko načina Arnold Švarceneger i njegovi homofobični postupci su mi pomogli da se javno deklarišem.

Kada je reč o političarima, da li misliš da Amerika može da se oporavi od Donalda Trampa?

Činjenica da je on na vlasti je poražavajuća, ali ova država postoji već 240. godina. Donald Tramp neće biti tu zauvek, ja gledam široku sliku. Oporavićemo se od Trampa ali je ipak ostavio nepopravljivu štetu.

Kada sagledaš svoj život, zbog čega najviše žališ?

Jedna stvar koja me je uvek mučila je ta što sam u diskusijama sa ocem znao da preteram. Jednom sam mu rekao: „Odveo si nas u logor kao životinje pred klanje.“ Odmah sam shvatio da sam preterao. Pogodio sam živac. To mu se videlo na licu. Rekao mi je: „Pa možda si u pravu.“

Posle toga je otišao u svoju sobu i zatvorio vrata. Hteo sam da pokucam i da se izvinim ali mi je bilo neprijatno, pa sam planirao da mu se izvinim sutradan za vreme doručka. Nikada to nisam uradio, a sada njega više nema. Toga se kajem.

A na šta si najviše ponosan?

Na vezu koju smo Bred i ja izgradili. Prošli smo zajedno kroz dosta toga i kroz sve mi je pružio podršku. Kroz moje političke aktivnosti, bio mi je oslonac. I bio je kada mi je majka bila bolesna, pošto moji brat i sestra nisu hteli da mi pomognu, on je bio tu.

Da li možemo da pričamo o izazovu na koji si naišao, kada su prošle godine protiv tebe podnete optužbe za seksualno uznemiravanje, koje su u međuvremenu odbačene.

Kada je to objavljeno mi smo bili u Tokiju. Snimali smo Brodvej mjuzikl Allegiance, i prikazivali smo ga kroz celu Ameriku u 600 pozorišta, i posle toga smo počeli sa prikazivanjem u Tokiju. Ministar spoljnih poslova Taro Kono je bio ljubazan da nas dočeka i otvori našu premijeru. Tada smo saznali za tu optužbu. Toliko žena koje su bile primorane da čute su istupile i tada je započet #MeToo pokret, a u ovom slučaju taj čovek me je optužio za nešto za šta se ne sećam da se desilo, čak ne mogu da se setim kako on izgleda.

Kako si se osećao što nisi mogao da adekvatno reaguješ? Se jedne strane žrtve imaju puno pravo da se njihov glas čuje, ali u isto vreme kada znaš da je nepravdna optužba veoma je teško odbraniti se.

Na Fejsbuku sam napisao: „Ovo nije istina. Nikako ne mogu da se setim tog događaja.“ Najpre, rekao je da sam ga odveo na večeru i u pozorište - ne vodim u pozorište osobu koju sam upoznao u baru. Setio bih se da sam nekoga odveo na takav izlazak, tako da mi je to bilo neverovatno. U isto vreme sam rekao. „Što se mene tiče, to se nije ni dogodilo; uopšte ga se ne sećam.“ Ali nisam hteo da se upuštam u tračeve zato što poštujem #MeToo pokret. Žene su predugo ćutale i konačno ih neko sluša. Novinari su ozbiljno shvatili tu optužbu i u njihovim očima bio sam isti kao Harvey Weinstein i Bill O'Reilly.

Kako si se osećao zbog toga?

Očajno! Imao sam noćne more, nisam mogao da spavam. Za mene je to bila tortura, zbog svega što sam rekao o #MeToo pokretu, poštujem ga i

ništa drugo neću reći osim jedne izjave. Za sebe i Breda rekao sam: „Javno ću o ovome progovoriti ali kada za to dođe vreme“, i mislim da je prošlo dovoljno vremena i zato razgovaram sa tobom o ovome. Veoma sam razočaran u novinare. Isto kada smo pre bili hapšeni, nije bilo optužbi, suđenja, ni procesa. Sada je bila potrebna samo jedna osoba da me optuži, i novinari su to uzeli kao činjenicu i ništa nisu uradili po tom pitanju. Međutim, novinar Shane Snow, koji se bavi istraživačkim novinarstvom je jedini uradio nešto. Snow je to uradio veoma profesionalno, pričao je više puta sa tim čovekom, i tu informaciju proverio sa toksikologom. Još jedna stvar koja me je jako naljutila je što me je optužio da sam ga drogirao - nikada ne bih uradio tako nešto. Nikada to nisam radio, i tako sam znao da je to laž, sve je izmislio. Shane Snow je to proverio sa toksikologom koji je rekao: „U tim godinama, da je bio drogiran, ne bi se ničega sećao, a zasigurno ne bi mogao da se odveze kući“, što

je u iskazu rekao. Takođe, često je menjao priču, toliko puta da je jednostavno postala besmislena.

Da li si razmišljao o pokretanju pravnog postupka protiv njega?

Kada bih ga tužio, privukao bih još veću pažnju. Očigledno to nije shvatio ozbiljno, kao da tom pričom zabavlja društvo u gej baru.

Da li te ljuti što mediji nisu preneli završetak priče, kao što su preneli optužbe?

Nažalost, uvek je tako. Mislim da su ljudi imali preteranu reakciju. To sada mogu da kažem, ali u to vreme da sam rekao ovako nešto, bio bih preplavljen negativnim reakcijama.

Šta želiš da bude tvoja najveća zaostavština?

Da sam doprineo društvu, da sam na makar kratak trenutak, bio važan. Ali ja razmišljam o široj slici. Mislim da će na mom grobu pisati: „Ovde leži Hikaru Sulu“ velikim slovima, a malim slovima ispod - „George Takei“. ■

N

ekako neizostavna stavka u biografiji svih cenjenijih i istovremeno probitačnijih glumaca i glumica (barem u anglosaksonskom kutku planete) je da u nekom trenutku naprosto moraju da daju oduška jakom porivu da se покаžu i dokažu i kao redi-

telji/rediteljke. Obično mudro za svoje rediteljsko prvenče oni biraju kamernije priče o zakrvljenim porodicama koje uleću nove (i, gle čuda, katarzične) klinčeve tokom velikih praznika, ali nekad, doduše retko, može to i znatno osobenije, ličnije, pa i ambicioznije. Kao što je slučaj sa prvim filmom koji je režirao decenijama unazad ikonični i jedinstveni Rupert Everett.

Naime, Everett je rampu postavio znatno više, odlučivši se za biografski film o očito dragom i inspirativnom mu legendarnom piscu Oskaru Vajldu. Everetov „Srećni princ“, biopik nastao kao britansko-italijansko-belgijsko-nemačka koprodukcija, premda nazvan isto kao i jedno od (ako ćemo pošteno) efemernih Vajldovih dela, zapravo predstavlja biografski film koji zahvata i pokriva samo pozniji deo piščevog burnog života, s posebnim osvrtom na dane koji su prethodili i koji su sledili čuveno mu utamničenje zbog izazivanja javne sablazni. To svakako odgovara i Everetovoj krštenici, što je posebno važno imajući u vidu da je on hrabro ali i promišljeno odlučio da glavnu/naslovnu ulogu dodeli upravo – sebi samom. U tom smislu ovaj i ovakav „Srećni princ“ jeste i tipičan rediteljski debi potvrđene glumačke veličine (a Everett, mimo konkretnog učinka na polju glume poslednjih godina, to svakako jeste). Tome treba dodati i sasvim očekivani zahvat po kome značajan deo ostatka glumačkog ansambla čine kolege-prijatelji i osvedočeni saborci i saputnici – to se ponajpre odnosi na Kolina Firta, s kojim je Everett u više navrata delio ekran i scenu, a tu su i Tom Vilikinson, Džulijan Vadam, Beatris Dal, kao i mlada Emili Votson.

Ukupno uzev, Everetov „Srećni princ“ predstavlja dovoljno upečatljivo i dovoljno vešto ar-

tikulisano filmsko delo, što je posebno važno, očigledno izniklo iz snažne Everetove vezanosti za Oskara Vajlda, njegovu neprolaznu znakovitost i njegov značaj i mimo granica queer pokreta i LGBTQ baštine, te njegovu nesvakidašnju i zbilja unikatnu javnu personu, borbenu, vitalnu i u zlo vreme i počesto nošenu i evidentnim kontradiktornostima. Sve to Everett uspeva da uhvati i prikaže u samo 105 minuta ovog svog scenariističko-rediteljskog rada, uz dužno poštovanje prema polaznoj filmičnosti kao nužnoj postavci na planu sedme umetnosti. Premda, naravno, u najboljoj mogućoj postavci stvari ovaj film iziskuje pomnije poznavanje Vajldove biografije i barem poznatijeg dela njegovog literarnog opusa, „Srećni princ“ može da se podiči i izvesnom dozom univerzalnosti, a to najupadljivije biva u onom aspektu priče i njenih značenja u kojima Everett nastoji i uspeva da u prvi plan progura motive važnosti ličnih izbora, suštinskog nepristajanja na društvena uslovljavanja, auto-destruktivnosti kao, kanda, jednog od nužnih puteva dokazivanja vlastite samosvojnosti i atipičnosti.

Srećni princ upravo tu, na polju značenja i pratećih implikacija, i ostavlja najjači utisak, prilično elegantno transcendentirajući ka priči koja podseća na krunske (a danas, nažalost, neretko skrajnute) elemente borbe queer pokreta za sa-

ŠTA (JOŠ) REĆI O SREĆI? SREĆNI PRINC

PIŠE: ZORAN JANKOVIĆ

mobitnost i samopoštovanje. Kao lik za sebe, Everetov Vajld je zaista osebujuć junak – ciničan, ali i gorljivo zaljubljen u život (i dekadentne životne poteze), razočaran ali i vitalan, te predan čarima i virovima solipsizma, istovremeno i ne-

prikriveno željan društva, bliskosti i potvrde drugih, potvrđeno bliskih ali i trenutnih saputnika. Everet se u dovoljnoj meri i Vajldovim čuvenim prezrivo odustajanjem od pisanja kao prvenstveno kreativnog čina (ovde možemo da podsetimo na njegovu glasovitu izjavu u kojoj veli „da je pisao kada ništa nije znao o životu, a da sada, kada o tome zna dosta toga, nema više o čemu da piše“. U tom smislu, „Srećni princ“ je precizan odraz jednog turbulentnog i prevratničkog dela života slavnog i voljenog pera, ali i očekivano donekle bojažljiv portret jednog izmučenog i preosetljivog uma.

Ostavimo li to po strani, u „Srećnom princu“ u rediteljskom viđenju Ruperta Evereta se imaju pohvaliti i sveopšta zrelost izrade, domaćinski bogat i raznolik muzički skor za koji se postarao veliki Gejbrijel Jard, te maštovita filmska fotografija prekaljenog Džona Konroja, koja u sebi spaja zavodljivost sepije i sugestivnost jake palete boja. Filmova poput ovog „Srećnog princa“ i u Britaniji ima u izobilju, i u formalnom smislu ovo ostvarenje skladno uleže u već siguran kalup, ali Rupert Everet, srećom po nas, gledateljstvo i po sebe, kao nekog ko se u zreloj dobi

prihvatio misije za proširenje vlastitog područja borbe, je uspeo da iz ove priče u samu žihu izgura ono najrelevantnije po njega samoga, kao pripovedača, i po ovaj trenutak u kom na površinu ponovo izbijaju razmahani bigotizam i suštinska i duboko ukorenjena netrpeljivost prema drugom i drugačijom.

Ukoliko taj sud nikako ne izgubimo iz vida, „Srećnom princu“ možemo oprostiti i tu na mahove očiglednu rutiniranost, kao i tragove (doduše, sasvim očekivanog) mega-actinga (prenaglašeno-nezauzdane glume). Ono što je najvažnije, Everet na konto ovog rediteljskog mu prvenca nam daje dovoljno osnova u veru u njegove rediteljsko-pripovedačke veštine, što ćemo, nadajmo se, brzo moći da proverimo – kad/ako uspe da na velike ekrane prenese i željenu priču o gej romansi u disko-eri sedamdesetih godina prošlog veka u Parizu.

Film SREĆNI PRINC Ruperta Evereta otvara ovogodišnji deseti Merlinka filmski festival koji traje od 6. do 9. decembra u Domu omladine Beograda. Više o programu festivala na www.merlinka.com

ALEKSANDAR CRNOGORAC

ESCUALITA je nedeljna žurka u pariskom klubu La Loco koja je namenjena trans* zajednici. Ono što ovu žurku čini naročito jedinstvenom u odnosu na sva druga okupljanja trans* osoba u Parizu je činjenica da je to jedina žurka koja služi kao tačka susreta pariske imigrantske omladine čije poreklo je afričko ili arapsko.

Pre više od 30 godina, queer pop pravac je izbio na sam vrh zahvaljujući legendarnoj grupi Culture Club. Culture Club se, kako nam Boy George objašnjava, vratio na scenu, sa novom muzikom i novim pogledom na svet. Boy George je retka vrsta pop zvezde. Nikada ga nije previše zanimalo šta ljudi misle o njemu. Tako je danas a tako je bilo i pre 30 godina kada se Culture Club tek pojavio. To je bend koji se mogao roditi samo iz odmetničkog duha osamdesetih godina prošlog veka i bili su ponosni na to što postoje i izazivaju svet koji je polako marširao ka kapitalističkom konzervatizmu i tradicionalnim vrednostima. Kao frontmen benda, George je dobijao najviše medijske pažnje, i ona se ponajviše fiksirala na njegov androgin izgled. Uz vrstu humora koji nikoga nije štedeo, on se slavno igrao pitanjima koja su se odnosila na njegovu seksualnost i odgovor bi mu obično bio da „preferira dobru šolju čaja“ nego seks. George je kasnije, u svojoj biografiji, „Take it Like a Man“ otkrio da je u to vreme bio u tajnoj vezi sa kolegom iz benda Jonom Mossom, dodavši da su se mnoge pesme Culture Cluba odnosile na aferu koju su njih dvojica imali. Ali Georgeov privatni život zadobija taman preokret 2005. kada biva osuđen u New Yorku zbog lažne prijave provale. Tri godine kasnije biva ponovo zatvoren zbog napada na muškarca u svom stanu, kada ga je lisicama vezao za zid i pretukao ga lancem. I dok bi mnoge zvezde iz sveta muzike nastavile spiralnom putanjom na dole zahvaljujući bezbrojnim izazovima koje predstavljaju slava i bogatstvo, Boy George se otrešao svega toga, osvestio i proveo dosta vremena dozvoljavajući sebi da se izleći, i od tada je počeo da uživa u sopstvenom preporođenju.

Dok zauzimamo prijatne pozicije za intervju pred nama, George se pita šta je ono što čini umetnika:

Živimo u svetu gde je dosta izvrsnih izvođača, igrača, pevača, ali nekako se čini kao da baš svi pišu jednu istu pesmu. Čini se kao da se svi utrukuju da dobiju krznenu bundu, limuzinu, kuću

– svi su svesni onoga što im se danas pruža. Ja pak mogu iskreno da izjavim da dok nismo pokrenuli Culture Club nisam imao ni pasoš, nikada nisam bio van granica zemlje.

Osvrćući se na ta neka nevinna vremena, George se priseća da čak nije imao ni račun u banci.

Nisam imao nikakve određene aspiracije tada. Nisam želeo nigde ni da idem.

Živeo je od onoga što bi mu neko poklonio. I povremeno bi radio u prodavnicu kako bi preživeo. Znači -“Život”. Zašto album Culture Cluba baš sada?

Pa, to je ono što mi radimo. Ja bih jako voleo da izdajemo po jedan album godišnje. Ono zašto sam voleo osamdesete je i bilo to što su ljudi non stop izbacivali nove albume. To što sam shvatio u zadnjih nekoliko godina jeste da ne pravim dovoljno muzike. Dosta pišem, dosta snimam, ali u smislu izdavaštva, time bih voleo da se bavim više. Nije bilo poente postojati kao Culture Club ako nema novog albuma. To je bio uvek problem i uvek je to bila neka vrsta poteškoće među nama, diskusija oko toga da radimo zajedno. Ja pre svega nisam neko ko je lud za prošlošću. Prošlost ume da bude lepa, ali previše nje i eto bora na licu. Potvrda tome je i što sam radio i druge stvari sve ovo vreme, eto DJisao sam, i jednostavno sam završio sa nostalgijom. Ono na šta sam ja skoncentrisan je šta je svrha

CULTURE CLUB OPET NA OKUPU BOY GEORGE

IZVOR: ATTITUDE

mog života, šta je ono što ja radim, šta je moj cilj u životu. I zanimljivo mi je da su mi odgovori na ta pitanja bitniji danas nego kad sam imao 20 godina jer sam u to vreme i bio tipični 20-godiš-

njak koji je mislio da ima pravo koje niko ne može da mi oduzme, da bude ko god želi da bude. To tad nisam ni preispitivao.

Danas pak da bi se bavio umetnošću, moraš da budeš poistovećen sa brendom, cilj tvoje generacije je da je tvoj talenat upravo sredstvo kroz koje možeš da progovoriš. Malo je to veliki hajp danas da moraš da budeš poistovećen sa brendom. Evo, ja nisam poistovećen sa brendom. A ako mladi ljudi danas poveruju u ovu činjenicu, onda će biti u velikom problemu jer takva vrsta ponašanja nije održiva. A to je baš trendi reč danas - održivo-zar ne? (smeje se George)

Znam na šta misliš.

Zanimljivo je da živimo u vremenima kad svi misle da se mora ponašati samo na jedan način; tako interesantno... Taj nedostatak individualnosti. Ljudi ne žele da se izdvoje jer je internet danas dvostrano ogledalo svačijeg života i ono što se da primetiti u vezi mladih ljudi je da su oni samo zainteresovani za ono što njihovi prijatelji

rade, za ono što je trendi, i šta je po zadnjoj modi. Oni su se toliko uživali u tu ideju i priču brend ambasadora / fešn blogera / internet modela, ali ako nisi jedinstven, jednostavno ne ostavljaš nikakav utisak na kulturu današnjice. Ljudi su prosto uplašeni da danas pokažu ko stvarno jesu. Ja to nazivam "neutralisan netom". Našalio sam se baš pre neki dan da će se moj sledeći album zvati "Strah od imanja sopstvenog mišljenja". To je danas konsenzus, zar ne, da bi bio voljen – da dobijaš lajkove. Ja sam to prevazišao. Kad sam imao 19 godina i možda u svojim dvadesetim sam brinuo što me ljudi ne vole. Razlog tome može prosto da bude način na koji uđeš u prostoriju, način na koji je tvoj šešir nakrivljen, ono što nosiš, ono šta ljudi misle da si ti. To je jedna od čudnih stvari u vezi slave – kakva je to projekcija. Slavan si samo zato što ljudi misle da jesi, a ono na šta se ja ne oslanjam jeste upravo ta nostalgija kako bi preživeo, i eto očigledno je to razlika između mene i drugih

ljudi. Nostalgija je... pročišćavajuća donekle, i ako u sve to ne možeš da ubaciš nešto novo onda za istom nema svrhe. A ja nisam neko ko je ili živio u prošlosti ili se pak oslanjao samo na sopstvenu prošlost.

Tvoje celokupno postojanje i sve ono što si ti uradio je bio takav prelom u svemu do tada postojećem i sve je to bilo u vezi budućnosti. Pop muzika je u to vreme gledala u budućnost.

Ja mislim da je pop muzika tada bila u vezi ekspresije sebe samog, bila je u vezi imanja glasa. Moja generacija je uzgojena tako da joj je uvek bilo zabranjeno da se oglašava, a kada odrasteš bez glasa onda se naravno okrećeš muzici kao medijumu. To je bilo mesto gde ti je bilo dozvoljeno da budeš glasan, da budeš egzibicionista, da se pokazuješ i tome slično. Ali sam ja tada takođe želeo da promenim svet i ja to i dalje želim – mislim da se to ni danas nije promenilo. Naravno postojalo je dosta toga što je godinama odvlačilo pažnju, ali ono gde sam ja danas kao osoba, nema veze sa onim što sam ja kao osoba bio a što ljudi i dalje žele da budem. Ponekad se na koncertima pojavljuju ljudi koji nose moje fotografije iz 1983. i odbijaju da prihvate da imam 57 godina, i da imam bradu. To je tako uvrnuto. I oni žele te fotografije potpisane. Jednostavno oni sami ne žele da krenu dalje, zaletljeni su za ideju i žele da ostanu sa njom. Ja sam danas fokusiran na ono što sam danas i na to da na personalnom nivou stalno radim na poboljšanju samog sebe.

Koliko toga se ogleda u pisanju pesama?

Na ovom albumu ima toliko pozitivne koja je drugačija u odnosu na stvari poput "Do You Really Want to Hurt Me" ili "Let Somebody Love You". Mislim i da ima manje onoga "zavedi me". Ja nisam više taj tip osobe. Naravno, pesma za koju će se zakačiti svaka kredibilna dreg kraljica, na ovom albumu je "Resting Bitch Face".

Kakva je dinamika među vama četvoricom danas?

Pa u prošlosti smo Roy i ja bili taj neki kreativni nukleus benda, ali na ovom albumu se dosta pokazao Mikey, a Jon manje. Tako da tu ne postoji neka očigledna matematika, ali ono što je drugačije na ovom albumu jeste da smo bili jako otvoreniji na njemu. "Resting Bitch Face" je jako dobar primer toga jer na primer, ta pesma je verbalno bila u sasvim jednom drugačijem obliku

no što je danas, a onda je Roy rekao "A da probamo da je uradimo ovako?", ja sam se složio i pesma je otišla u nekom pomalo Bowie pravcu. Pomalo je pesma nekonvencionalna i ideja mi se svidela, a ja sam se otvorio ka ideji toga da mnogo manje kontrolišem stvari.

Da li je bilo lako prepustiti kontrolu?

Pa bilo je jako lako, što me je iznenadilo.

Da li ti je to pričinilo zadovoljstvo i da li si iz toga izvukao lekciju o prošlosti?

Pa to jeste bila lekcija a pre svega u tome koliko satisfakcije može doneti nekom da mu prepustiš kontrolu. Takođe je to skinulo i dosta odgovornosti i pritiska s leđa. Delegiranje zaduženja ume da bude opuštajuće. Jednostavno kažeš sebi: "Ne moram non stop da kontrolišem stvari." Bio sam na spiritualnim seminarima, na vikendima posvećenim ojačavanju sebe, a posebno sam se time bavio devedesetih godina, i dosta puta mi je bilo rečeno da ću mnogo više naučiti ako slušam. Ono što ja uporno učim je da sebe uporno obogaćuješ kada konstantno učiš i imaš želju da se promeniš. I ja to činim ne gledajući previše stvari na TVu a gledajući mnogo više stvari na internetu kao na primer TED razgovore. Pažnju posvećujem ljudima koji imaju da kažu

nešto interesantno o životu a onda to utiče na ono što ja pišem i na način na koji razmišljam, tako da se desi da se često vratim onome što u suštini kao osoba jesam.

A to je ?

Ja sam dosta različitih stvari. Blizanac sam u horoskopu, tako da sam neka vrsta kulturološkog sundera. Milion sam različitih ljudi od jednog dana do drugog. Multi-personalan sam, rekao bih, ali sam u suštini jedno sasvim pristojno ljudsko biće i to je ono čemu se uvek trudim da se vratim, a to je da i sa sobom i sa drugim ljudima budem strpljiv.

Velika ljubavna priča u kojoj si bio, znamo kako to izgleda. To je čovek koji nije mogao da ti uzvрати ljubav.

Ne bih znao kako se danas osećam povodom toga jer mi se u ovom momentu u životu čini da mnogi ljudi za koje sam mislio da ih volim, u stvari ih nisam voleo i nisam tada ni razumeo šta je ljubav. I to je pitanje: da li je to bila ljubav? Da li je to opsesija? Ne verujem da je ljubav. Mislim da je ljubav prosto jedna zemaljska svakodnevna stvar i mirna. Mislim da mi je zato što sam tu gde sam danas i zbog perspektive koju imam na ljubav danas, teško da pogledam u prošlost. Ne kažem da žalim išta od onoga što se desilo i da želim da promenim svoju prošlost.

Oduvek si imao taj neverovatni kvalitet alfa osobe. Postoji ta neka žestina u tebi koja odbija da se izvini zbog onoga ko je.

Znam da sam osoba koja ume da bude u konfliktu sa drugima i baš sam skoro o tome razmišljao. To je i stvar blizanca kao znaka a to je i stvar mene kao osobe, uvek se obraćam ljudima kao da ih znam od juče i dosta sam površan i bezličan. Ali ja ni ne kapiram da se tako ponašam. Nekim ljudima se to ne sviđa.

Kao gej osoba moraš da se boriš za sebe više nego što strejt osobe to moraju.

Pa kad si baš gej onako kako sam ja onda svet uopšte nije tolerantan kao što se nadaš da jeste. Suočavam se često sa onim što bih nazvao tihim neprijateljstvom. Srećem ljude kojima nije prijatno da sam ja to što sam i to se sasvim jasno vidi svuda.

Dve stvari koje si uradio i koje su te odbacile u mitološke visine jesu mjuzikl "Taboo" i najbolja pop autobiografija svih vremena "Take it Like a Man". Da li su one bile neki produkt organizacije u tvojoj glavi oko onoga što si

mislio i što si bio ili je tu bilo nekog stupnja samokreiranja sebe kao mita?

Pa ja bih voleo da kažem da su mnoge stvari u mom životu bile isplanirane dobro ali nisu. Mislim da je lakše imati perspektivu svog života ako imaš neki uvid i onda možeš da kažeš, "Aha to je ono što sam mislio", a u stvari to uopšte nije ono što si mislio. Ako pogledam unazad, 90te su za mene bile spiritualna faza: do 1995. sam mislio da sam pronašao Sveti Gral i eliksir postojanja i bio sam veoma veoma srećan, a istovremeno i trezven i mislio sam da je tu bila tačka za mene. A onda sam nastavio da istražujem i došao do toga da vidim koliko u stvari život može da bude težak... moraš da budeš jako pažljiv kad počneš da misliš da si baš sve skapirao.

Koja je najperfektnija pesma sa sva četiri albuma Culture Claba koju bi ti izdvojio?

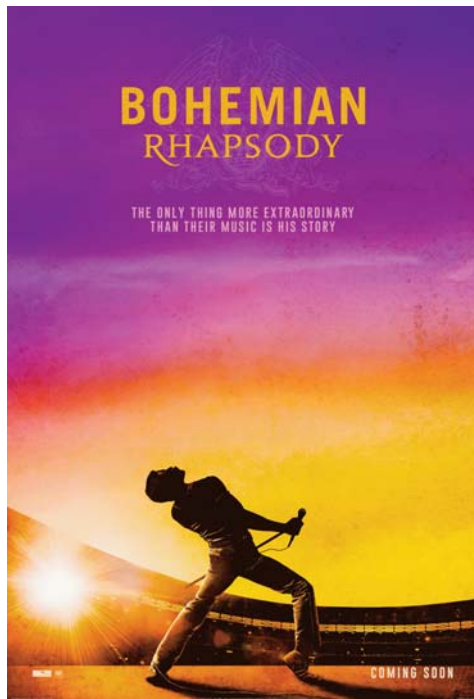
"Color By Numbers". U stvari da možda ipak prisvojimo ponovo "Karma Chameleon"? Oduvek sam imao utisak da je ta pesma stekla lošu reputaciju a ona je tako jebeno genijalna. Znaš li da je Prince voleo tu pesmu? I umeo je da je sluša iznova i iznova, bio je opsednut njome. Čitao sam baš nešto o tome pre par večeri. To je pesma koju smo baš uvek izvodili na koncertima. Jednostavno koncert bez "Karma Chameleon" nije koncert i ja sa tim nikad nisam imao problema. Ali srž problema leži u tome da ja mislim da je pesma nekako pogrešno shvaćena. Mislim, stihovi su srceparajući. Govore o tome kako sanjaš da te određena osoba voli i zbog toga što postoji neka lakoća u tome da se to dogodi postoji i nešto što je protiv te ideje. Baš poput pesme "Do You Really Want To Hurt Me". Ali to je oksimoron, "Karma Chameleon" je nešto poput srećno tužne stvari. A "Do You Really Want To Hurt Me" je ipak tužna pesma, iako se ja tokom koncerta smejem dok je izvodim, tako da i za nju kažem da je oksimoron. I to je stvar komforna ali i mizerije. Uvek se vraćam onom što je Joni Mitchell rekao: "Postoji neka uteha u melanholiji, kada ne postoji potreba za objašnjavanjima, i prirodna je poput vremena u ovom sumornom danu." Postoji nešto što uliva komfor kada su bol i drama u pitanju. Na novom albumu postoji pesma "Runaway Train" koja je skroz u nekom drugačijem stilu. I čekamo da snimimo tu pesmu sa Gladys Knight. (glasano uzdah iznenađenja) Ah umukni! ■

Prava jesen nikako da stigne, a da jeste, mogli bismo mirne duše da zavapimo kako treba nanovo podnositi tu sumornost i hladnoću; nema prave jeseni ali, na zadovoljstvo mnogih, ima, recimo, konsekvantnih queer filmova na relevantne teme. Ima ih podosta, na festivalu Merlinka će ih biti izobilje, a mi

smo ovom prilikom pod krov jednog, zajedničkog teksta smestili prikaze dva dovoljno srodna filma iz tog domena koja su dobacila do nas tokom ove jeseni, koja, avaj, to zapravo ni nije.

Ne bismo se mnogo ogrešili kada bismo priču o filmu „Boemska rapsodija“ započeli podsećanjem na silne i krupne nedaće koje su pratile nastanak ovog sada već velikog bioskopskog hita (samo u bioskopima Amerike tokom prvog vikenda prikazivanja, a te su cifre vazda bile i ostale najznačajnije, ovaj film je zaradio gotovo 50 miliona dolara, što je zbilja dosta za dramsko-biografski film bez ijednog Marvelovog superheroja u kadru i zapletu!). Naime, prvo je otpušten Sacha Baron Cohen (Borat, Bruno, Diktator, Ali G, Who is America?), kažu zbog kreativnih razmimoilaženja sa rediteljem (Bryanom Singerom), i ostaćemo, kanda, zauvek uskraćen za uvid u to kako bi izgledao ovaj film sa Baronom Cohenom na čelu glumačke kolone. Potom je, između ostalog, i usled serije nanovo podgrejanih, ali i friških skandala, film napustio i sam Bryan Singer, da bi potom film (preostalu trećinu filma, kako tvrde upućeni) dovršio Dexter Fletcher, glumac i sve uspešniji reditelj (režirao je odličnu biografsku komediju Edi zvani Orao, a trenutno radi na biopiku o Eltonu Džonu). Imajući sve upravo izloženo u pitanju, imajući u vidu sve te silne potrese pri samom vrhu te kreativne hijerarhije, pravo je čudo što je filmska „Boemska rapsodija“ uopšte i dospela do bioskopskih dvorana. A uz to, i kao sasvim solidan i upotrebljiv biografski film na naoko dobro znane teme.

Singer je karijeru počeo u svetu nezavisnog filma, ostvarenjem „Public Access“, a posle čuvenih „Dežurnih krivaca“ krenuo je mahom put bučnih i nalickanih megaspektakala, uključujući

QUEEN & MCQUEEN

BOEMSKA RAPSODIJA ZA MCQUEENA

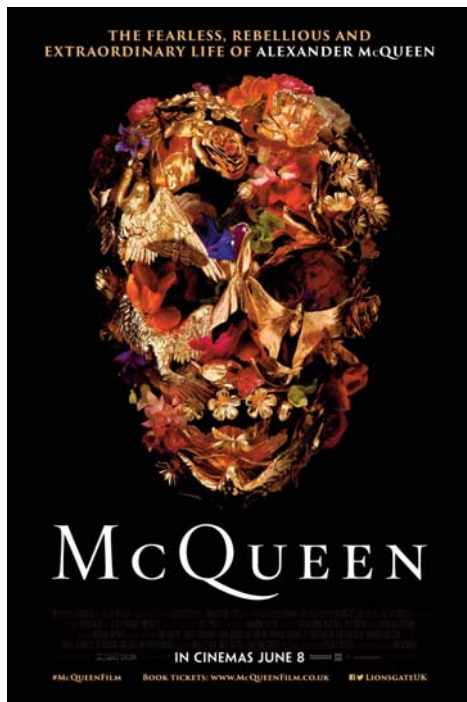
PIŠE: ZORAN JANKOVIĆ

i „Supermena“ i suparničke „X-Ljude“. Poriv za širinom zamaha u tom površnom/vizuelnom smislu u dobroj meri određuje i „Boemsku rapsodiju“, koja pred gledaoce (koji ne moraju

nužno biti poštovaoci i ljubitelji zvuka Queena i Freddija Mercuryja, zar ne?) stiže u kričavom kičastom izdanju, koji je, doduše, značajnim delom saobrazan, ako ne i dovoljno tačno prenet odraz muzike i javne pojave članova grupe Queen i samog Mercuryja. Sa druge strane, a to ipak ne bi trebalo da iznenadi ako se u obzir uzme činjenica da ovaj film stiže iz radionice velikog i državotvornog Fox-a, „Boemska rapsodija“ je primetno konvencionalan biopik, koji nanovo podgreva mozgalicu koja traži odgovor na pitanje – može li se na konvencionalan način govoriti/pripovedati o nekome/nečemu nesumnjivo nekonvencionalnom?

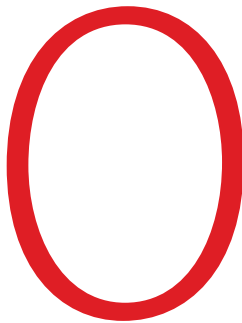
U slučaju ovog konkretnog filma je to moguće, pošto je „Boemska rapsodija“ kadra da zadovolji gledaoce i u faktografskog i u zanatskom smislu. Ipak, danak takvom pristupu je pao, nimalom iznenađujuće, doduše, u delu priče koji se tiče Mercuryjeve promiskuitetnosti, kao značajnog dela priče o njemu i njegovoj javnoj personi, i u tom aspektu „Boemska rapsodija“ dospeva u središte klinča između navodno odvažnog kičera i sramežljivog prikaza tako relevantnog segmenta ove povesti. Na to se nadovezuje i problematičnost odabira (inače, drugde izvrasnog) Ramija Maleka, uprkos dentalnoj protetici, vešto mimetizovanoj facijalnoj ekspresiji, kao i fizičkim kretnjama, nedovoljno fizički ubedljivog, sa sve jakim ehom nesnađenosti znane iz savremenih američkih indie/n nezavisnih filmova, koje je zbija teško povezati za Fredijem Mercuryjem, ne samo na konto toga što je reč o baštinama dve prilično udaljene i nekomplementarne ere. Međutim, uz sve ograde, krajnji utisak o „Boemskoj rapsodiji“ mora biti većim delom povoljan, budući da je reč o pitkom i znalački skockanim biografskim filmom koji dovoljno dobro pokriva samozadatu temu.

Motivi biografskog filma, muka i tlapnje kroz koje prolaze preosetljivi i previše slavni, queer aspekt, autodestruktivni životni stilovi i HIV u dosta skladan spoj povezuju Singerovu „Boemsku rapsodiju“ i dokumentarac „McQueen“, naravno, o pokojnom modnom kreatoru (verovatno i modnom vizionaru) Leeju Alexanderu McQueenu. Ovaj dokumentarac, koji je od početka 2018. godine, imao zapažen festivalski pohod po najrefrentnijim filmskim feštama usredsređenim na dokumentarni film, takođe se da podvesti pod učinkovito konvencionalan pri-

stup filmskog izrazu na biografske teme. U tom smislu, ali i na polju informacija koje uspeva da prenese o svom junaku, ovo je nedvojbeno uspeo i potreban film.

Premda, kako je već istaknuto, zanatski konvencionalan, sa upadljivim insistiranjem na linearnoj hronologiji i preglednom izlaganju, „McQueen“ zaista uspeva da u bezmalo dva sata trajanja kaže dosta toga o pokojnoj zvezdi najviše od svih visokih moda, kao i da jasno i rečito opcrta i prikaže konture ličnog pakla velikog McQueena. Srećom po reditelje (Iana Bonhôtea i Peter Ettedguija), sam McQueen je za sobom ostavio obilje verziranih i razgovorljivih saputnika, kao i opsežnu video-arhiva (kako ličnih snimaka, tako i snimaka udarnih revija i poduhvata na polju mode). Autori filma to dovoljno vešto i ubedljivo sjedinjuju u skladnu priču o još jednom velikom daru, još jednoj eri, još jednoj bespoštednoj autodestruktivnosti i suštinskoj nesposobnosti za život pod težinom svog tog združenog tereta. „McQueen“ to sve prikazuje na vibrantan i upečatljiv način, u isti mah oдаjući dostojanstvenu počast jedno tako osebnom i nesvakidašnjoj pojavi kao što je bio Lee Alexander McQueen, što onda čini da ovo ostvarenje lako štrči iz mora biografskih filmova o zaluznima i atipičnima.

n je Tom Ripli. Zgodini i inteligentni mladić pred kojim je ceo život. U pitanju je hedonistički nastrojeni dvadesetpetogodišnjak spreman da prigrabi sva uživanja u slastima i mastima koja mu život pruža. Međutim u toj tački

dolazi do onog čuvenog razmimoilaženja između želja i mogućnosti tako čestog među mladim ljudima punim života. Ripli je veoma rano ostao bez roditelja i bio je osuđen na život sa strogom i konzervativnom tetkom koja kao da je izašla sa stranica nekog Dikensonovog romana. Dobra tetka Doti ga je konstantno psihički maltretirala i nametala mu osećaj krivice jer mu ona toliko toga pruža, a on se, nezahvalnik jedan, ponašao kao seka-persa „baš kao i njegov otac“. Nije ni čudo što je Ripli pobjegao iz te viktorijanske tamnice čim mu se pružila prilika. Otišao je u Njujork sa namerom da postane glumac. Kao i mnogi sa istim snovima „na daskama koje život znače“ završio je u noćnoj mori koja se zove realni život. U društvenom talogu realnosti Ripli se izveštio u sitnim prevarama koje mu omogućavaju da živi na određenom nivou, nekoliko solidnih centimetara iznad kaste prosjaka.

„Uvek bi nešto iskrsnulo. To je bila Tomova filozofija.“

U trenutku kada je Ripliju gotovo dogorelo do nokata i kada je bio na nekoliko obroka od situacije u kojoj mora da izabere da li je bolje umreti od gladi ili je zgodnije dopustiti da ga uhapsi i nahrane u zatvorskoj menzi dešava se Grinfil ex machina. Izvesni Herbert Grinfil je zabrinut za svog sina Ričarda. Mali, nezahvalni, Diki umesto da iskoristi dragoceno vreme svog života na učenje korisnih veština i nastavljanje porodično g biznisa želi da postane slikar. Iz mardelja neizmerne roditeljske ljubavi i brige morao je da pobjegne čak u daleku Italiju. Međutim, njegov otac angažuje Riplija da ode na mesto slikanja i da privoli nerazumnog sina da se prizove pameti i vrati u Ameriku. Ripli napro-

sto mora da iskoristi ovakvu situaciju i prihvata ponudu.

U Italiji Tomu Ripliju se otvaraju mogućnosti da prikaže sve svoje talente i da na malo nekonvencionalan način ostvari svoj „američki san“.

„Njegova je glavna mana što nikada nije bio istrajan ni u čemu.“

Roman „Talentovani gospodin Ripli“ čiji je srpski prevod Zorana Ž. Paunovića nedavno objavljen u izdanju izdavačke kuće „Laguna“ prvi je u nizu u kome je američka književnica Patriša Hajsmit predstavila Toma Riplija junaka serije romana koji se nazivaju Riplijada. Riplija je opisala kao „uglađenog, prijatnog i krajnje amoralnog“ prevaranta i serijskog ubicu koji uvek izbegne ruku pravde. Filmski kritičar Rodžer Eber ga je opisao kao „šarmantnog i obrazovanog monstruma“.

„Ne mogu da odlučim da li mi se dopadaju muškarci ili žene, pa mislim da ću dići ruke i od jednih i od drugih.“

Iako ga Patriša Hajsmit nikada nije eksplicitno portretisala kao gej ili biseksualnu osobu određeni delovi u Riplijadi sugerišu da Ripli ima određena nedefinisana zanimanja prema mu-

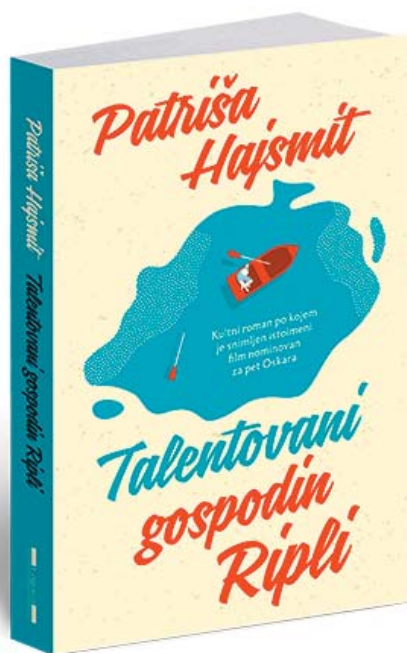
PATRIŠA HAJSMIT

TALENTOVANI GOSPODIN RIPLI

PIŠE: MILAN ARANĐELOVIĆ

škarcima. U romanu „Talentovani gospodin Ripli“ do te mere je opsednut Dikijem Grinfilom da je ljubomorani na njegovu devojkicu Mardž i nalazi zadovoljstvo u maštarijama u kojima se Diki ponaša grubo prema njoj. Takođe se plaši da će

drugi pomisliti da je gej, a proganjaju ga i traume iz detinjstva u kojima ga draga tetkica naziva seka-persom.

U romanu „Ripley Under Ground“ seća se kako mu je tokom venčanja pripala muka i da je tokom medenog meseca bio impotentan u krevetu sa svojom suprugom. U priči „The Boy Who Followed Ripley“ razmišlja o tome kako je sa suprugom zaista retko imao seks i da bi ga njeni česti zahtevi za intimom „zaista odbili, verovatno i trajno“. U istom romanu postoje i delovi koji indirektno sugerišu homoerotski odnos između Riplija i jednog od sporednih junaka.

„Tom se nasmejavao zbog izraza ‘seksualna devijacija’. Gde je tu uopšte bio seks? Gde je tu bila ikakva devijacija?“

Ni Patriša Hajsmit nije bila načisto sa Riplijevom seksualnošću.

„Ne mislim da je Ripli gej“, izjavila je u jednom intervjuu. „Istina je da ceni dobar izgled kod muškaraca, ali se u kasnijim romanima venča. Ne kažem da je veoma čvrst u svojoj seksualnosti, ali svako veče leže u krevet sa svojom suprugom.“

Čini se kao da je Patriša Hajsmit svoja seksualna interesovanja podelila sa protagoni-

stom romana. I sama je povremeno imala seks sa muškarcima, ali bez fizičke želje za njima. „Ne privlače me muška lica“, napisala je u svom dnevniku. „Nisu mi lepa.“

„Pokušala sam da volim muškarce“, otkrila je svojoj dugogodišnjoj prijateljici i koleginici Marijane Meaker. „Više volim muškarce, nego žene. Ali ne i u krevetu. Jedina razlika između nas i heteroseksualaca je u onome što činimo u krevetu.“

Prve tri knjige iz „Riplijade“ doživele su čak pet filmskih adaptacija, a već nekoliko godina se šuška o televizijskoj seriji koja je bazirana na ovim romanima. Pitanje je kakve će seksualne apetite imati mladi Ripli u adaptaciji 21. veka u kome ni etnička pripadnost, pol ili veroispovest nisu zagarantovani već diktirani potrebama tržišta.

Za sada je jedino sigurno da život nije mazio mladog Toma Riplija. I zato je ovaj odlučio da mu uzvrati istom merom.

„Bio je sasvim sam, i usamljena je bila igra koju je igrao.“

Zvuči poznato?

Potpisnik ovih nekoliko hiljada karaktera koji upravo slede mora već na samom početku da izrazi neizmerno zadovoljstvo što će za potrebe ovog broja Optimista biti u prilici da vam skrene pažnju na dva izvrsna štiva, dva odlična romana koji (po svojim dome-tima, kao i značaju) nedvosmisleno pripadaju korpusu konsekventne umetničke proze, a koja su se nedavno pojavila u prevodima na srpski jezik i koja se po puno osnova daju podvesti pod kišobran queer književnosti.

Džudit Batler je onomad gromko ukazivala na nevolje sa rodom, a skrasimo li se barem za kratko na polje gorepomenute queer književnosti, nevolje u definicijama (ali i svojevrsnom svojatanju i/ili begu od belega) mogli bismo da ilustrujemo i primerom Đune Barns, vrsnog pera iz redova modernista, autorka nekoliko iznimno relevantnih i kvalitetnih dela, doduše, počesto pominjane ponajpre po čuvenoj joj izjavi „Ja nisam lezbijka, ja sam samo volela Telmu“. Đuna Barns (1892-1982) je tokom čitavog svog dugog života istrajavala na toj svojoj varljivoj i upitnoj poziciji, a neki su katkad u njenim drugim istupima prepoznavali i nalete homofobije. Barnsova je imala i ljubavnike i ljubavnice, neke od

Шума ноћи

Ђуна Барнс

lima, a silni teoretičari književnosti i roda su brojne sate i dane utrošili i izobilje papira izarčili pokušavajući da pojasne šta je Đuna Barns zapravo želela da kaže tom svojom glasovitim rečenicom.

Jedno od pojašnjenje glasi da je Đuna Barns tu prvenstveno želela da se prikloni hetero-normativima kako bi bila dovođena u vezi sa očito inspirativnim joj savremenikima i kolegama (na prvom mestu tu se ističu Džojls i Eliot), dok „Šuma noći“, njen roman od ove jeseni dostupan i u prevodu na srpski jezik, daje za pravo onima koji i u tom ograđivanju vide neutaživu glad za paradoksima uvek i svugde. Istina, „Šuma noći“ (Nightwood, u prevodu Aleksandra Stevića i u izdanju Službenog glasnika) pruža sasvim dovoljno i dovoljno ubedljivih pokrića i za takva iščitavanja. Naime, „Šumu noći“ i taj zavodljivi mikrouniverzum boema, pariskih bistroa, salona, napuštenih crkava, skrajnutih toponima velegrada u kome se u tom

trenutku (na razmeđu dva svetska rata iz veka za nama) rađa umetnost novog kova i novi doživ-

DŽUNA BARNS I TAHAR BEN ŽELUN
ŠUMA NOĆI &
DETE OD PESKA

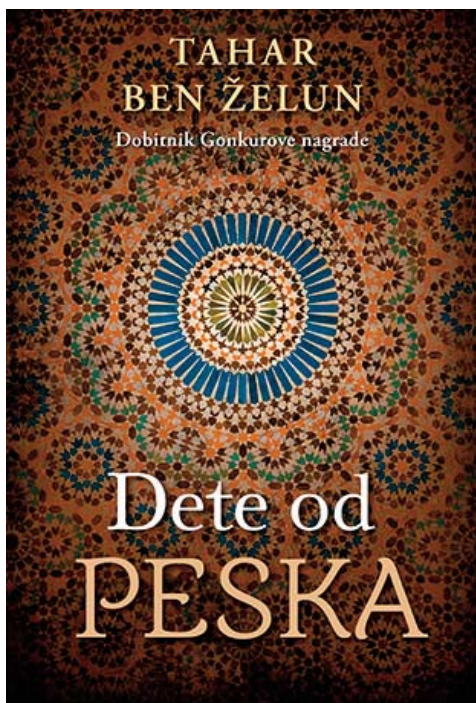
PIŠE: ZORAN JANKOVIĆ

tih velikih strasti je sjajno opisala i ovekovečila i sačuvala (i od vlastitog) zaborava u svojim de-

ljaji sveta koji se ionako, već sam po sebi, ubrzano i prevratnički menja, naseljavaju sve sami pobornici paradoksa i svega sveopštim paradoksim a obojenog, određenog i nošenog. Premda malen obimom (ovde govorimo o oko 150 stranica teksta), „Šuma noći“ se da posmatrati i iščitavati kao društvena hronika „ispevana“ u čast skrajnutog, na prvi pogled na baš vidljivog i subverzivnog.

Ovde bismo mogli da sliku upotpunimo i podsećanjem na još jednu izjavu Đune Barns u kojoj je ustvrdila sledeće: „Ja sam najčuenija nepoznata osoba ovog veka“. Osim što se ovim sprda sa vlastitom pozicijom unutar književnog esnafa u zlatnoj joj kreativnoj eri, Barns i na taj način ističe i specifičnost svoje pozicije i osvedočenu ljubav prema paradoksu, kao i prema drugačijem i naoko živopisnom i egzotičnom, ali prvenstveno proživljenom i duboko i nedvojbeno ljudskom. U sred te parade čudaka, otpadnika i samozvanih jurišnika protiv uvreženog i građanski uprizorenog, pa samim tim i sterilnog/sterilisanog poput, recimo, logorejičnog doktora sa strašću prema odeći koju vezujemo za suprotan pol, udenuta je, kao krunski motiv i narativni tok, i povest o jednoj ogromnoj strasti, o putenjoj ljubavi između dve žene, pokretena i unutrašnjim i ličnim i damarima društvenog konteksta u okviru koga obitavaju i bore se kako bi našle smisao života i postojanja.

S druge strane, marokanski i frankofoni pisac Tahar Ben Želun (1944-), nedavno i gost beogradskog Sajma knjiga, u romanu „Dete od peska nastoji“ (i u potpunosti u tom svom naumu i uspeva) da kroz prizmu umetničke prizme a unutar konteksta strogo kodiranog i često izrazito netrpeljivog arapskog sveta ispriča priču sa snažnom poentom usredsređenom na balast i darove drugosti. „Dete od peska“ je priča mudro i celishodno usredsređena na glavni lik kao motor svih motora, a reč je o Ahemedu, kojem je, kako bi se spasla očeva čast, nametnuto da život provede pod krinkom i senkom pola kome suštinski i anatomski nikako ne pripada. Naime, Ahmed je muškarac samo po imenu koji, slomljen, zastrašen i nesnađen, na kraju i prihvata takav fatum, pa se čak i ženi takođe zapostavljenom i izmučenom devojkom, u kojoj ubrzo prepoznaje i dobiva i saučesnicu i saborkinju u snalaženju kroz taj teški pakao laži i represije.

Tahar Ben Želun (koji će za nastavak ovog romana, delo „Sveta noć“, u prevodu Nadežde Obradović i takođe u izdanju beogradske Lagune, dobiti i malo je reći prestižnu Gonkurovu nagradu) uspeva da, uz evidentan trud da povest osnaži lokalnim koloritom i rečitim i iskrenim prikazom tamošnjih slika i prilika, dosegne i tačku uvek dobrodošle, a često i prekopotrebne univerzalnosti, te se „Dete od peska“ (kao i „Sveta noć“) mogu čitati kao dela čiji autor vešto, mudro i zanatski besprekorno iznosi povest o polaznim ljudskim porivom za slobodom, sa jedne, i potrebom drugih da ugnjetavaju, dajući danak u tuđoj krvi i sreći, ionako eluzivnim i poroznim društvenim uslovljavanjima, najčešće tek naučenim odjecima ionako upitno tačno tumačene prošlosti. U svetlu tako dubokih oprečnost i možemo čitati i sledeće rečenice iz izvanrednog „Deteta od peska“: „Nikoga ništa ne pitam. Pijem kafu i živim. Ni dobro, ni loše. Nikoga ništa ne pitam, jer su moja pitanja bez odgovora. Ja to znam zato što živim sa obe strane ogledala. Iskreno govoreći, nisam ozbiljan. Volim da se igram čak i ako moram da nanosim zlo. Ja sam odavno iznad zla. Gledam sve to izdaleka, sa vrha svoje usamljenosti.“

Ko je zapravo Marti Misterija? U pitanju je arheolog, istoričar, pisac, antropolog, avanturista, detektiv (nemogućeg), televizijski producent i voditelj. Rođen je u Njujorku 26. maja 1942. godine (i dalje se odlično drži dokazujući da su godine samo broj). Diplomirao je antropologiju na Univerzitetu

Harvard. Godinu dana nakon toga roditelji mu ginu u misterioznoj avionskoj nesreći i ostavljaju mladom sanjaru gomilu para. Marti se na dve godine seli u Italiju kako bi pohađao firentinsku školu za likovnu umetnost. Zajedno sa najboljim prijateljem (i kasnije najvećim neprijateljem) Sregejem Orlofom (Seržom Orlijem u prijateljskom SSSR-SFRJ prevodu) odlazi u Indiju gde izučava veštinu joge i znanja iz ezoteričnih nauka (a dobija i moćno oružje poreklom sa Atlantide). Nakon povratka u Ameriku piše knjigu „Misterije prošlosti“, koja je postigla veliki uspeh. Usledila su gostovanja na radiju i televiziji, kao i članci u novinama i magazinima. Misterija je postao medijska zvezda. Tokom jednog predavanja na njujorškom univerzitetu 1977. upoznao je prelepu plavušu Dajanu Lombard koja će ubrzo postati njegova verenica. Ako ne računamo verenički staž Paje i Pate Patak ovo je najdugovečnija stripovska veridba ikada jer je trajala sve do 1995. godine kada je DSČM konačno stao na „ludi kamen“. Godinu dana nakon što se verio sa Dajanom Marti upoznaje i svog najboljeg prijatelja i vernog pratioca izuzetno snažnog neandertalca Javu.

Iako je Marti Misterija utro put prodoru ozbiljne fantastike, izuzetno moderne za to doba, u komercijalni, visokotiražni strip koji se plasira na kioske i uprkos tome što je glavni junak stripa humanista i naučnik veoma otvoren za nove ideje ceo „svemir“ u kome se odigrava strip je prilično konzervativan. Marti uvek poštuje zakon i službe bezbednosti (i tek će se Dilan Dog, nekoliko godina kasnije, usuditi da prekorači sa one strane zakona). Marti je beli, anglosaksonski, paterfamilijas, privilegovani i zaštićen od svih društvenih promena koje se dešavaju oko njega. On će

da putuje po svetu, dok će Dajana da ga čeka kod kuće (njen socijalni rad je tako često viđena zabava dokonih domaćica), on će da izdaje naređenja dok će njegov crnomanjasti sluga da ga sluša (i služi), on će da se, u jeku Hladnog rata,

BISEKSUALNI LIK U STRIPU

MARTI MISTERIJA

PIŠE: MILAN ARANĐELOVIĆ

bori protiv zlikovca istočnoevropskog imena i prezimena. Iako korak napred u konzervativnoj izdavačkoj kući, Marti se, zajedno sa svojim kreatorima, retko kada usuđivao da i sam iskorači iz propisanih i zacrtanih društvenih šablona.

junaci u sasvim novim „bojama“. Po uzoru na američke serije na ovom strip serijalu radila je grupa autora koja sebe naziva „Misterijancima“. Ovi „Misterijanci“ su se odvažili na nešto što u dobrom starom stripu Mariju ne bismo mogli da vidimo. Naime, u četvrtoj svesci iz ovog serijala „Melodija koja ubija“ Marti Misterija udružuje svoje snage sa novinarkom (bloggerkom) Valentinom Venturom koja je opsednuta misterijama. Ona je postala detektivka nemogućeg nakon što je Marti odbacio ovu titulu. Kako kaže njen urednik Ventura „ima njuh za dobre priče koje se veoma dopadaju dokonim do-

Zato je pravo osveženje bila pojava „velikog ilustrovanog romana u dvanaest knjiga“, kako je sam Alfredo Kasteli predstavio Projekat NAB („Nove avanture u boji“). Sve je započelo kada je Kasteli razrađivao ideju snimanja akcione televizijske serije posvećene avanturama detektiva nemogućeg. Prelazak sa jednog narativnog sredstva na drugo nalaže određene promene. Kasteli je kao model izabrao televizijsku seriju „Šerlok“ u kojoj su autori kao polaznu tačku uzeli originalne romane Artura Konana Dojla, smeštajući ih u današnje vreme i prerađujući biografije protagonista, ali ne menjajući njihove karakteristike i odnose među njima. Radnja je smeštena u Italiju kako bi se smanjili troškovi produkcije, Java je izbačen „jer bi na televiziji lik koji se izražava mumlajući bio suviše komičan“, predugački razgovori bi bili svedeni na manju meru, dok bi pričom dominirali kratki i brzi kadrovi. Od serije nije bilo ništa, ali Kasteli nije želeo da odustane od same ideje tako da je izdavaču predložio strip verziju koja bi sadržala sve ove narativne formule. Tako je nastao „mini-serijal u serijalu“ u kojem, zahvaljujući izdavačkoj kući „Veseli četvrtak“, i ljubitelji stripa u Srbiji mogu da uživaju. U pitanju je nova priča u kojoj se pojavljuju stari

maćicama“. Uprkos dobrom njuhu ipak je morao da je otpusti jer nije izveštavala o pričama na način na koji je urednik to zahtevao već se bavila činjenicama i istinama (ma koliko one bizarno delovale). Ovo što je zanimljivo sa Venturom i što bi posebno zanimalo čitaoce „Optimista“ jeste njena seksualnost. Autori stripa su se odlučili na nešto nezamislivo ranijim generacijama. Ventura je deklarirana biseksualka i to nedvosmisleno iskaže iz svakog stripskog kadra u kome se ona pojavljuje. Od zgodne devojke sa kojom je spavala prethodne noći, preko garderobe, ponašanja, pa sve do flerta sa Martijem kome otvoreno kaže kako „volim žene, TAKOĐE“ Ventura je lik koji definitivno nismo navikli da vidimo na stranicama stripa „Marti Misterija“. Što je najvažnije njena seksualnost nije samo reda radi političke korektnosti već utiče i na samu radnju i njen tok. Da stvar bude sočnija tu si u grupi devojke slavne tajvanske muzičke tinejdž super zvezde Mejmej spremne da ubiju ako im njihova boginja to naredi.

Bilo je vreme da se i vremešni Marti podmladi, osavremeni i da, kao nov, zakorači o u 21. vek. Ovaj novi serijal pokazuje da je ovo bilo moguće.

Moj tzu. gej život

Ime: **Branislav Simić** Godine: **32**
Zanimanje: **Novinar**

Kada si prvi put znao da si...

Do tog saznanja došlo je vrlo rano. Sa nepunih 12 godina.

Tvoj izlazak iz ormana...

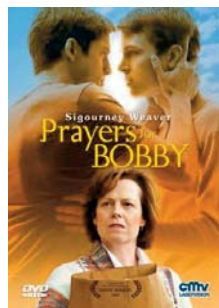
Bio je spontan. Prosto nisam video poentu u skrivanju, kada sam već sebi i roditeljima priznao tu tako "mračnu" tajnu.

Koji savet bi dao mlađem sebi...

Ne ulazi u vezu dok mu ne upознаš kevu.

Naj gej stvar koju si ikada uradio...

Uf...

Molitva za Bobija
TV serija koja je promenila tvoj gej svet...

Neću napisati "Vil i Grejs". Nemam omiljenu seriju.

Tvoj naj gej muzički album bio bi...

Tvoj prvi gej kafić/klub...

Toksik - Apartman

Tvoj prvi poljubac...

Davno zaboravlje

Definitivno "Diva"

Najviše se ložiš na...

Sašu Kovačevića. Godinama me boli ruka od njega.

Donji veš koji ti donosi sreću...

Bokserice sa irvasima

Nevinost izgubio...

Sa 12 godina. Krivac "masne fote"

Gej film koji morate pogledati...

U nedelju popodne naći ćemo te gde...

Nedelju spavam. U krevetu ste uvek dobrodošli.

Tvoj stav o ljubavi i braku...

Imam dva dobra druga koji su ozvaničili svoju vezu. Sanjam .Smatram da je to nešto što će me u potpunosti ispuniti. Sanjam jednog za ceo život. Suza.

Tvoj gej heroji su...

Svako ko je na bilo kakav način pomogao normalizaciji gay prava.

Šta za tebe danas znači biti gej...

Biti samostalan, drugačiji, kreativan, divlji, biti svoj i pre svega biti slobodan.

Omiljena gej ikona...

Uvek... Karleuša

Omiljena knjiga...

Beograđanka - Tamara Kučan

Grindr ili Gay Romeo...

Grindr

Junski ili septembarski Prajd...

Ne pravim razlike .Ako ispoštujem dolaskom prvi, uradiću to i za drugi. Iako smatram da snage u borbi za ravnopravnost treba da se ujedine ukoliko je to cilj, a ne novac.

Impresionista @_impresionista

Samo ću reći jedno. BIA prati ko izlazi u gej klubove, valjda da bi tu info negde eventualno kasnije upotreбили. Ne pitajte kako znam.

freeda @thetwofridas_

Jutro mi ne može početi lepše, gledam dve serije i svaka ima po jedan prelep gej par

zlo i naopako @__the_maze

Došla strina i žali se kako su joj u novim dokumentima za ime majke stavili Dragan To je to, imamo prvi gej brak u Srbiji

RUMUNSKA KURVA F24 @Cannah_Satannah

Ne mogu da svarim kobasicu izgleda da se ne ništa kurcolikog oblika ne oseća komotno u telu jedne lezbejke

Радун @BrankoRadun

Politicki nekorektan tvit.

Na desnici pederi glavni, na levisi lezbejke kolo vode

Jesenja monahinja @petabrzinasam

Neko se bori da dobije dijete čitavog života, a neko ga dobije, i nema vremena za njega. Kad si se jebao/la imao/la si vremena, a sad nemač. A prvi/a si u redu da pljuješ na lezbejke i pedere!

mik džeger @nabodigamik

Jedva čekam da podgoričkim homofobima i warwarima djeca budu pederi i lezbejke

Suzi Ovca @MaliDjoka1

Odustaću od gledanja "Jutro će promeniti sve" samo zbog najgore muzike ikada, ispade da sve lezbejke slušaju Bajagu.

Zoya Ju. by PUB @BudiBogsname

Jel mi se čini da samo kod nas nema nikada policajaca na ulici? Zašto?! Osim kad su utakmice ili gej parada!

Dejan Bukarica @gayecho

Ide u pozorište. Gej je. Ne voli fudbal. Gej je. Nosi šal. Gej je. Sluša Rundeka. Gej je. Stavlja afteršejv balasm. Gej je. Ima crvenu košulju. Gej je. Kuva ručak. Gej je. Nije lako biti hetero :(

Predrag Azdejković @azdejkovic1

Bebe strejt parova uče da pokažu gde zeka pije vodu,
a bebe gej parova uče da pokažu gde ide Frankie...

twitter.com/LGBTSrbija

Zli Marsovac @geminian94_

Kako gej osoba može da se druži
sa homofobom, pitam vas.

comidžeri @comidzeri

Sve lezbejke se poznaju
međusobno verujte mi

Predrag Azdejković @azdejkovic1

Meni je preslatko kad se mladi frajeri sretnu, pozdrave sa gde si brate
i onda poljube u obraz.

Katarina @ajdgasi

Ubila se zbog dečka. Ubio se jer je gej. Zbog gubitka posla. Zbog gubitka imovine. Bez razloga. RAZLOG je UVEK nebitan, ne postoji nešto bitno da se zbog toga neko ubije. Bitno je kako se oseća u tom trenutku i pomoć i podrška da se prebrodi su NAJBITNIJI!

MERLINKA FESTIVAL
OD 6. DO 9. DECEMBRA 2018.
DOM OMLADINE BEOGRADA

10 UPRKOS
GODINA SVEMU

VIŠE OD 100 FILMOVA
WWW.MERLINKA.COM

ORGANIZATORI:

GLTO
Glas i kretanje info centar

Dom
omladine
beograda